

รายงานการศึกษา

เรื่อง **ข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้ง
การทำลายทรัพยากรป่าไม้
และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ**

โดย

คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำนักกรรมการ ๑

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

รายงานการศึกษา

เรื่อง

ข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้
และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ

โดย

คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำนักกรรมการ ๑

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการการแพทย์การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ โทร. ๙๑๖๒

ที่ สว (สนช)(กมธ ๑) ๐๐๐๙/(ร ๔๗) ๒๓๖๕วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “ข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้
และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ”

กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๗ วันพฤหัสบดีที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๗ ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการการแพทย์การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ขึ้น ตามข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๔ (๑๔) โดยมีอำนาจหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการศึกษาปัญหาการใช้ การป้องกัน การแก้ไข และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการ ประกอบด้วย

(๑) พลโท ชัยยุทธ พร้อมสุข	ประธานคณะกรรมการ
(๒) พลเรือโท สนธยา น้อยฉายา	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
(๓) พลเรือเอก ทวีวุฒิ พงศ์พิพัฒน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
(๔) พลอากาศเอก ทรงธรรม โชคคณาพิทักษ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
(๕) ศาสตราจารย์สนิท อักษรแก้ว	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
(๖) พลเอก วินัย สร้างสุขดี	เลขานุการคณะกรรมการ
(๗) พลเรือโท รัตนะ วงษาโรจน์	รองเลขานุการคณะกรรมการ
(๘) พลโท เฉลิมพล ศรีสวัสดิ์	โฆษกคณะกรรมการ
(๙) พลเรือเอก วัลลภ เกิดผล	ประธานกิตติมศักดิ์คณะกรรมการ
(๑๐) ศาสตราจารย์สม จาตุศรีพิทักษ์	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
(๑๑) พลเรือเอก ไกรสร จันทร์สุวานิชย์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
(๑๒) พลเอก ไสภณ ศิลพิพัฒน์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
(๑๓) พลเอก นิพัทธ์ ทองเล็ก	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
(๑๔) พลอากาศเอก บุญยฤทธิ์ เกิดสุข	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
(๑๕) พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ	กรรมการ
(๑๖) พลเรือเอก ชุมพล วงศ์เวคิน	กรรมการ
(๑๗) นายนิรวัชช์ ปุณณกันต์	กรรมการ
(๑๘) นายประมุต สุตะบุตร	กรรมการ
(๑๙) พลเอก ปรีชา จันทร์โอชา	กรรมการ
(๒๐) พลเรือเอก พิจารณ์ อีรนทร	กรรมการ

(๒๑) พลเอก พิศณุ ...

(๒๑) พลเอก พิศณุ พุทธรังษี	กรรมาธิการ
(๒๒) พลเอก วิชิต ศรีประเสริฐ	กรรมาธิการ
(๒๓) พลเรือเอก วีระพันธ์ สุขก้อน	กรรมาธิการ
(๒๔) นายสถิตย์ สวินทร	กรรมาธิการ
(๒๕) พลเอก อุทิศ สุนทร	กรรมาธิการ
(๒๖) พลเอก ธนดล สุรารักษ์	กรรมาธิการ
(๒๗) พลเรือเอก พลเดช เจริญพูล	กรรมาธิการ
(๒๘) พลอากาศเอก สุรศักดิ์ พุ่งทอง	กรรมาธิการ
(๒๙) พลเอก ณ์ัฐพล นาคพาณิชย์	กรรมาธิการ
(๓๐) พลตรี ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้	กรรมาธิการ

บัดนี้ คณะกรรมาธิการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง “ข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ” เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ข้อ ๙๖

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และนำเสนอรายงานของคณะกรรมาธิการต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อไป

ลงชื่อ พลโท ชัยยุทธ พร้อมสุข

(ชัยยุทธ พร้อมสุข)

ประธานคณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสิริภัทร พิมพ์แก้ว)

ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติฯ สำนักกรรมาธิการ ๑

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๒

ภัทรพร พิมพ์

โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๓

สิริภัทร ทาน

คณะกรรมการการทัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พลโท ชัยยุทธ พร้อมสุข
ประธานคณะกรรมการการ

พลเรือโท สนธยา น้อยฉายา
รองประธานฯ คนที่หนึ่ง

พลเรือเอก ทวีวุฒิ พงศ์พิพัฒน์
รองประธานฯ คนที่สอง

พลอากาศเอก ทรงธรรม โชคคณาพิทักษ์
รองประธานฯ คนที่สาม

ศาสตราจารย์สนธิ อักษรแก้ว
รองประธานฯ คนที่สี่

พลเอก วินัย สร้างสุขดี
เลขาธิการคณะกรรมการการ

พลเรือโท รัตนะ วงษาโรจน์
รองเลขาธิการคณะกรรมการการ

พลโท เฉลิมพล ศรีสวัสดิ์
โฆษกคณะกรรมการการ

พลเรือเอก วัลลภ เกิดผล
ประธานกิตติมศักดิ์คณะกรรมการการ

ศาสตราจารย์สม จาคุศรีพิทักษ์
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการการ

พลเรือเอก ไกรสร จันทรสุวานิชย์
ที่ปรึกษาคณะกรรมการการ

พลอากาศเอก บุญยฤทธิ์ เกิดสุข
ที่ปรึกษาคณะกรรมการการ

พลเอก นิพัทธ์ ทองเล็ก
ที่ปรึกษาคณะกรรมการการ

พลเอก โสภณ ศิลพิพัฒน์
ที่ปรึกษาคณะกรรมการการ

พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ
กรรมการการ

พลเรือเอก ชุมพล วงศ์เวคิน
กรรมการการ

นายนิรวัชช์ ปุณณกันต์
กรรมการการ

นายประมุต สุตะบุตร
กรรมการการ

พลเอก ปรีชา จันทร์โอชา
กรรมการการ

พลเรือเอก พิจารณ์ อีร์เนตร
กรรมการการ

พลเอก พิศณุ พุทวงศ์
กรรมการการ

พลเอก วิชิต ศรีประเสริฐ
กรรมการการ

พลเรือเอก วีระพันธ์ สุขก่อน
กรรมการการ

นายสฤติย์ สนิท
กรรมการการ

พลเอก อูทิศ สุนทร
กรรมการการ

พลตรี ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้
กรรมการการ

พลเอก ธนศล สุรารักษ์
กรรมการการ

พลเรือเอก พลเดช เจริญพูล
กรรมการการ

พลอากาศเอก สุรศักดิ์ พุ่งทอง
กรรมการการ

พลเอก ณัฐพล นาคพาณิชย์
กรรมการการ

คณะอนุกรรมการการแพทย์สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมทางบก

พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ
ประธานคณะอนุกรรมการ

พลเอก อุทิศ สุนทร
รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง

พลเอก พิศณุ พุทรวงศ์
รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง

พลเอก ณัฐพล นาคพาณิชย์
อนุกรรมการ

พลตรี ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้
อนุกรรมการ

พลเอก วสันต์ สุริยมงคล
เลขาธิการและอนุกรรมการ

พลเอก ณัฏฐ์ เกิดสุขผล
อนุกรรมการ

นายสุรพล ปัตตานี
อนุกรรมการ

นายสมพงษ์ อนุยุทธพงศ์
อนุกรรมการ

นายณัฐวุฒิ สกกลพานิช
อนุกรรมการ

ศาสตราจารย์นพนธ์ ตั้งธรรม
อนุกรรมการ

นางเด่นเดือน กลั่นสอน
อนุกรรมการ

ศาสตราจารย์สม จาคูศรีพิทักษ์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายนิรวัชช์ ปุณณกันต์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญชัย ดวงสถาพร
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายบพ สัตยาศัย
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นางเปรมพิมล พิมพ์พันธุ์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

พันเอก สมบัติ ธิญญะวัน
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

พันเอกหญิง อังคอร ประคองจิตร
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

ร้อยตรี พรพล อติเรกสาร
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายสงกรณ์ เสียงสิบชาติ
เลขาธิการประจำคณะกรรมการ

นายวสุ จ้อยสองสี
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

**รายงานการพิจารณาศึกษา
ของคณะกรรมการการแพทย์การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
เรื่อง “ข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ”**

.....

ด้วยในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๗ วันพฤหัสบดีที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๗ ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการการแพทย์การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ขึ้น ตามข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๔ โดยมีอำนาจหน้าที่พิจารณา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือ ร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการศึกษาปัญหา การใช้ การป้องกัน การแก้ไข และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการนี้ คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการพิจารณาเรื่อง ข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ เพื่อศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูล ข้อเท็จจริง พร้อมทั้งนำเสนอแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในการแก้ไข ปัญหาทรัพยากรป่าไม้ของประเทศอย่างยั่งยืน

บัดนี้ คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการพิจารณาเรื่องดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตามข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ข้อ ๙๖ ดังนี้

๑. การดำเนินการของคณะกรรมการ

๑.๑ คณะกรรมการฯ ได้เลือกตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑.๑ พลโท ชัยยุทธ พร้อมสุข	เป็น ประธานคณะกรรมการ
๑.๑.๒ พลเรือโท สนธยา น้อยฉายา	เป็น รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๑.๑.๓ พลเรือเอก ทวีวุฒิ พงศ์พิพัฒน์	เป็น รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๑.๑.๔ พลอากาศเอก ทรงธรรม โชคคณาพิทักษ์	เป็น รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๑.๑.๕ ศาสตราจารย์สนิท อักษรแก้ว	เป็น รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๑.๑.๖ พลเอก วินัย สร้างสุขดี	เป็น เลขานุการคณะกรรมการ
๑.๑.๗ พลเรือโท รัตนะ วงษาโรจน์	เป็น รองเลขานุการคณะกรรมการ
๑.๑.๘ พลโท เฉลิมพล ศรีสวัสดิ์	เป็น โฆษกคณะกรรมการ
๑.๑.๙ พลเรือเอก วัลลภ เกิดผล	เป็น ประธานกิตติมศักดิ์คณะกรรมการ
๑.๑.๑๐ ศาสตราจารย์สม จาตุศรีพิทักษ์	เป็น ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

๑.๑.๑๑ พลเรือเอก ไกรสร ...

(ข)

- ๑.๑.๑๑ พลเรือเอก ไกรสร จันทร์สุวานิชย์ เป็น ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
- ๑.๑.๑๒ พลเอก โสภณ ศीलพิพัฒน์ เป็น ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
- ๑.๑.๑๓ พลเอก นิพัทธ์ ทองเล็ก เป็น ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
- ๑.๑.๑๔ พลอากาศเอก บุญยฤทธิ์ เกิดสุข เป็น ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
- ๑.๑.๑๕ พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๑๖ พลเรือเอก ชุมพล วงศ์เวคิน เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๑๗ พลตรี ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้ เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๑๘ พลเอก ณ์ัฐพล นาคพาณิชย์ เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๑๙ พลเอก ธนดล สุรารักษ์ เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๒๐ นายนิรวัชช ปุณณกันต์ เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๒๑ นายประมุต สุตะบุตร เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๒๒ พลเอก ปรีชา จันทร์โอชา เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๒๓ พลเรือเอก พลเดช เจริญพูล เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๒๔ พลเรือเอก พิจารณ์ อีร์เนตร เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๒๕ พลเอก พิศณุ พุทธวงศ์ เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๒๖ พลเอก วิชิต ศรีประเสริฐ เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๒๗ พลเรือเอก วีระพันธ์ สุขก้อน เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๒๘ นายสถิตย์ สวินทร เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๒๙ พลอากาศเอก สุรศักดิ์ พุ่งทอง เป็น กรรมการ
- ๑.๑.๓๐ พลเอก อุทิศ สุนทร เป็น กรรมการ

อนึ่ง นายชาญวิทย์ วสยางกูร ได้ขอลาออกจากคณะกรรมการ ตั้งแต่วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ และในคราวประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๕๗ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ที่ประชุมได้มีมติตั้ง นายนิรวัชช ปุณณกันต์ เป็นกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง

นอกจากนี้ พลเอก ริงสาทยั แซ่มเชื้อ ได้ขอลาออกจากคณะกรรมการ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙ และพลเอก สกล ชื่นตระกูล ได้ขอลาออกจากคณะกรรมการ ตั้งแต่วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๙

ต่อมาในคราวประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๘/๒๕๕๙ วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ที่ประชุมได้มีมติตั้งกรรมการเพิ่มเติม ตามข้อบังคับการประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๘๔ วรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับการประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อ ๑๐๑ จำนวน ๖ คน คือ

๑) พลตรี เฉลิมพล ...

- ๑) พลตรี เฉลิมพล ศรีสวัสดิ์
- ๒) พลตรี ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้
- ๓) พลเอก ชนดล สุรารักษ์
- ๔) พลเรือเอก พลเดช เจริญพล
- ๕) พลเรือโท รัตน์ะ วงษาโรจน์
- ๖) พลอากาศเอก สุรศักดิ์ พุ่งทอง

หลังจากนั้น พลเรือเอก ธีรธร ขจิตสุวรรณ์ ได้ขอลาออกจากคณะกรรมการ ตั้งแต่วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ และในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๗๐/๒๕๕๙ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ที่ประชุมได้มีมติตั้ง พลโท ธีรพล นาคพาณิชย์ เป็นกรรมการ แทนตำแหน่งที่ว่าง

๑.๒ คณะกรรมการได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางบก ขึ้น โดยมีหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าไม้ ที่ดิน และแหล่งน้ำ การส่งเสริม และการบำรุงรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศึกษาปัญหาการใช้ การป้องกัน การแก้ไข และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ และอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย ซึ่งคณะอนุกรรมการที่พิจารณาศึกษาเรื่องนี้ ประกอบด้วย

๑.๒.๑ พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ	ประธานคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒ พลเอก อุทิศ สุนทร	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๑.๒.๓ พลเอก พิศณุ พุททวงศ์	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๑.๒.๔ พลเอก ธีรพล นาคพาณิชย์	อนุกรรมการ
๑.๒.๕ พลตรี ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้	อนุกรรมการ
๑.๒.๖ นายสมพงษ์ อนุยุทธพงศ์	อนุกรรมการ
๑.๒.๗ นายสุรพล ปัตตานี	อนุกรรมการ
๑.๒.๘ ศาสตราจารย์นิพนธ์ ตั้งธรรม	อนุกรรมการ
๑.๒.๙ พลเอก ณ์ทกร เกิดสุขผล	อนุกรรมการ
๑.๒.๑๐ นายธีรรัฐภูมิ สกกุลพานิช	อนุกรรมการ
๑.๒.๑๑ นางเด่นเดือน กลั่นสอน	อนุกรรมการ
๑.๒.๑๒ พลเอก วสันต์ สุริยมงคล	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑.๒.๑๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญชัย	ดวงสถาพร ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์คณะกรรมการ
๑.๒.๑๔ นายสงกรณ์ เสียงสี่ขา	เลขานุการประจำคณะกรรมการ

๑.๒.๑๕ ศาสตราจารย์สม จาตุศรีพิทักษ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๒.๑๖ นายนิรวัชช์ ปุณณกันต์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๒.๑๗ นายนพ สัตยาชัย	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๒.๑๘ นางเปรมพิมล พิมพ์พันธุ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๒.๑๙ พันเอก สมบัติ ธัญญะวัน	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๒.๒๐ พันเอกหญิง องค์กร ประคองจิตร	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๒.๒๑ นายวสุ จ้อยสองสี	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๒.๒๒ นายสวาท ธีระรัตนกุลชัย	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๒.๒๓ ร้อยตรี พรพล อติเรกสาร	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

๒. วิธีพิจารณาศึกษา

๒.๑ คณะกรรมการได้จัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาศึกษาในเรื่องดังกล่าว จำนวน ๓๓ ครั้ง ดังนี้

- ๒.๑.๑ ครั้งที่ ๖/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๙
- ๒.๑.๒ ครั้งที่ ๗/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๙
- ๒.๑.๓ ครั้งที่ ๘/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙
- ๒.๑.๔ ครั้งที่ ๙/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙
- ๒.๑.๕ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๙
- ๒.๑.๖ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๙
- ๒.๑.๗ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๙
- ๒.๑.๘ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙
- ๒.๑.๙ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙
- ๒.๑.๑๐ ครั้งที่ ๒๐/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙
- ๒.๑.๑๑ ครั้งที่ ๒๒/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๙
- ๒.๑.๑๒ ครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๙
- ๒.๑.๑๓ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙
- ๒.๑.๑๔ ครั้งที่ ๒๖/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๙
- ๒.๑.๑๕ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๑๖ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๑๗ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐
- ๒.๑.๑๘ ครั้งที่ ๔/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๖ มีนาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๑๙ ครั้งที่ ๖/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๒๐ ครั้งที่ ๗/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๐

๒.๑.๒๑ ครั้งที่ ๘ ...

(จ)

- ๒.๑.๒๑ ครั้งที่ ๘/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๐
- ๒.๑.๒๒ ครั้งที่ ๙/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๒๓ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๒๔ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๐
- ๒.๑.๒๕ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๒๖ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๒๗ ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๒๘ ครั้งที่ ๑๕/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๒๙ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๓๐ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๐
- ๒.๑.๓๑ ครั้งที่ ๑๘/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐
- ๒.๑.๓๒ ครั้งที่ ๑๙/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๓๓ ครั้งที่ ๒๐/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๐
- ๒.๑.๓๔ ครั้งที่ ๒๑/๒๕๖๐ วันจันทร์ที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐

๒.๒ คณะกรรมการได้เชิญบุคคลและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เพื่อประกอบการพิจารณา ดังนี้

๒.๒.๑ คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้แก่

- (๑) พลเอก ดนัย มีชูเวช ประธานคณะกรรมการ
- (๒) พลเอก อรุณ สมตน กรรมการ

๒.๒.๒ คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้แก่

- (๑) พลโท ภูมิพิพัฒน์ ฉวีพัฒน์ ผู้ชำนาญการประจำประธาน
คณะกรรมการ
- (๒) พลโท ปิยพงศ์ พันธุ์โกศล ผู้แทนประธานคณะกรรมการ

๒.๒.๓ จังหวัดน่าน คือ

- นายสุวัฒน์ พรหมสุวรรณ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน

๒.๒.๔ กรมป่าไม้ ได้แก่

- (๑) นายจรศักดิ์ นันทะวงษ์ รองอธิบดีกรมป่าไม้
- (๒) นางนันทนา บุญญานันต์ ผู้อำนวยการสำนักจัดการป่าชุมชน
- (๓) นายกรรต์ มนัสศรีสุขใส ผู้อำนวยการส่วนภูมิสารสนเทศป่าไม้
- (๔) นายธีรยุทธ สมตน ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้
- (๕) นางอรวรรณ ปัญญาพรวิทยา นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ

(๖) นางวรรณพร ...

(ฉ)

(๖) นางวรรณพร อ่ำขำ	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
(๗) นายอรุณพ ชัยพรธนรัตน์	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
(๘) นายวีรวัฒน์ จันทร์กระจ่าง	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
(๙) นายไชยา แคนโพธิ์	เจ้าพนักงานป่าไม้อาวุโส
(๑๐) นายสมิทธิพล อุ่นสา	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ
(๑๑) นางสาวอมรรัตน์ สะสีสังข์	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ
- ๒.๒.๕ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้แก่
(๑) นายวีระยุทธ วรรณเลิศสกุล	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดิน
และชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์
(๒) นายไชยธัช บุญภูพันธ์ตันติ	ผู้อำนวยการส่วนจัดการทรัพยากรน้ำ
- ๒.๒.๖ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้แก่
(๑) นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์	รองอธิบดี
กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
(๒) นายวิชัย มณีเนตร	ผู้อำนวยการส่วนจัดการที่ดิน
และอนุญาตการใช้ประโยชน์
- ๒.๒.๗ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้แก่
(๑) นายรัตนะ สวามีชัย	รองเลขาธิการ
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
(๒) นายประพันธ์ คำบาง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
(๓) นายศรัณวิทย์ เกษศรี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
- ๒.๒.๘ กรมธนารักษ์ คือ
- นายเชษฐา กาญจนไพบูลย์	ผู้อำนวยการส่วนจัดการกรรมสิทธิ์
ที่ราชพัสดุ ๒ |
|-------------------------|--|
- ๒.๒.๙ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้แก่
(๑) นางสาวจิรภัทร์ การประเสริฐกิจ	ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายที่ดิน
สิ่งก่อสร้างและการเกษตร
(๒) นายชัยยุทธนา วงศ์วานิช	ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายทรัพยากร
(๓) นางสาววรัญญา งามศิริอุดม	นักกฎหมายกฤษฎีกาปฏิบัติการ
(๔) นายพีรพิชญ์ วงศ์วัฒน์ศานต์	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการ

๒.๒.๑๐ สำนัก ...

(ช)

๒.๒.๑๐ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- (๑) นายพุฒิพงศ์ สุรพฤกษ์ รองเลขาธิการ
สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๒) นายพิสันต์ ณะสารสมบุรณ์ ผู้อำนวยการกลุ่มที่ดิน
- (๓) นายณัฐวุฒิ เปลื้องทุกข์ ผู้อำนวยการกลุ่มงาน
คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
- (๔) นางสาวภทรกช เหนือเกตุ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

๒.๒.๑๑ ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๔ กอ.รมน. ได้แก่

- (๑) พลโท ชัยณรงค์ แก้วกล้า ผู้อำนวยการศูนย์ประสาน
การปฏิบัติที่ ๔ กอ.รมน.
- (๒) พลโท ผดุง ยิ่งไพบูลย์สุข ผู้อำนวยการศูนย์ประสาน
การปฏิบัติที่ ๔ กอ.รมน.
- (๓) พันเอก ทรงศักดิ์ นิ่มนวล ผู้อำนวยการส่วนงานเสริมสร้าง
ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม
พลังงานและอาหาร
- (๔) พันเอก นภัค สุวรรณศิริ ผู้อำนวยการส่วนงานเสริมสร้าง
ความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

๒.๒.๑๒ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค ๑ ได้แก่

- (๑) พันเอก ไพสิฐพงศ์ ถาวรเจริญ หัวหน้าแผนกศูนย์ประสานงาน
ความมั่นคง กอ.รมน. ภาค ๑
- (๒) พันเอก เสกสรร พรหมศักดิ์ รองเลขาธิการกองกำลังบูรพา
กอ.รมน. ภาค ๑
- (๓) พันเอก เฉลิมพล สังข์ต้อง รองเสนาธิการกองพลทหารราบที่ ๙
- (๔) พันตรี รัชพล ชินพัฒน์ ผู้ช่วยฝ่ายส่งกำลังบำรุง
กองพลทหารราบที่ ๙
- (๕) นาวาเอก พลกิต สาหรัย หัวหน้าฝ่ายกิจการมวลชน
และสารนิเทศ กอ.รมน. ภาค ๑

๒.๒.๑๓ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๒ ได้แก่

- (๑) พลตรี ยงยุทธ สอนไม้ ผู้แทน กอ.รมน. ภาค ๒
- (๒) พันเอก ราชนันท์ ประจันตะเสน รองเลขาธิการ กอ.รมน. ภาค ๒
- (๓) พันเอก จารึก ทนงชัย รองหัวหน้าแผนกกิจการพัฒนา
กอ.รมน. ภาค ๒

๒.๒.๑๔ กองอำนวยการ ...

(ช)

๒.๒.๑๔ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๓ คือ

- พันเอก กัญจน์ณัฐ เพ็ชรแสง ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงาน
กอ.รมน. ภาค ๓

๒.๒.๑๕ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ได้แก่

(๑) พลตรี อรรถพร อินทรทัต รองผู้อำนวยการ กอ.รมน. ภาค ๔
(๒) พันตรี พศพิพงค์ กาญจนประดิษฐ์ หัวหน้าแผนกมวลชน
กองมวลชนและสารนิเทศ
กอ.รมน. ภาค ๔

๒.๓ คณะกรรมาธิการพิจารณาศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานผลการศึกษาวิจัยและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดที่สมบูรณ์ที่สุด

๒.๔ คณะกรรมาธิการได้มีมติเดินทางไปศึกษาดูงาน จำนวน ๖ ครั้ง ได้แก่

๒.๔.๑ การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับโครงการพื้นที่ต้นแบบบูรณาการแก้ไข
ปัญหาพัฒนาพื้นที่ตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ตามแนวพระราชดำริ ระหว่าง
วันที่ ๒๘ - ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ณ จังหวัดอุทัยธานี

๒.๔.๒ การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน
ป่าไม้ และการเพิ่มพื้นที่ป่าของประเทศ ณ จังหวัดเลย ระหว่างวันที่ ๒๘ - ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๙

๒.๔.๓ การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ของประเทศ
ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างวันที่ ๒๘ - ๒๙ มกราคม ๒๕๖๐ ณ จังหวัดเลย

๒.๔.๔ การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ของประเทศ
ในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันตก ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
และจังหวัดเพชรบุรี

๒.๔.๕ การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ของประเทศ
ในพื้นที่ภาคใต้ ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๐ ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒.๔.๖ การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ของประเทศ
ในพื้นที่ภาคตะวันตก ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัด
เพชรบุรี

๒.๕ คณะกรรมาธิการได้มีมติให้จัดโครงการเสวนาและสัมมนา จำนวน ๓ ครั้ง ได้แก่

๒.๕.๑ จัดโครงการเสวนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาการครอบครอง
ที่ดินป่าไม้ของจังหวัดน่าน” ในวันอาทิตย์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๙ ณ วิทยาลัยชุมชนน่าน จังหวัดน่าน

๒.๕.๒ จัดโครงการ ...

(ณ)

๒.๕.๒ จัดโครงการเสวนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาการครอบครองพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดเลย” ในวันเสาร์ที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๙ ณ อาคารที่ทำการกำนันตำบลปลาบ่า อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

๒.๕.๓ จัดโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “พื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ : ความเป็นมาและแนวทางสู่เป้าหมาย” ในวันพุธที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙ ณ ห้องราชดำเนิน โรงแรมรอยัลปริ้นเซส หลานหลวง กรุงเทพฯ

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “ข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ” โดยคณะกรรมการได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางบก ดำเนินการพิจารณาศึกษากรณีดังกล่าว พร้อมทั้งจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณารายงานของคณะอนุกรรมการด้วยความละเอียดรอบคอบแล้ว และมีมติให้ความเห็นชอบกับรายงานดังกล่าวแล้ว โดยถือเป็นรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ

จากการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการจึงขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ โดยมีรายละเอียดตามรายงานท้ายนี้ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณา หากสภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ ขอให้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามแต่จะเห็นสมควรต่อไป ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนสืบไป

พลเอก
(วินัย สรัสสุต)

เลขาธิการคณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

บทสรุปผู้บริหาร

สถานการณ์พื้นที่ป่าไม้ของประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่ามีสภาพป่าประมาณ ๑๐๒.๑๗ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๘ ของพื้นที่ประเทศ ในขณะที่นโยบายของชาติกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ทั้งป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจไม่น้อยกว่า ๒๗.๒๔ ล้านไร่ โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ภายใต้รัฐบาลของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้พยายามหยุดยั้งและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจังและเกิดผลสัมฤทธิ์มากกว่าในอดีตสังเกตได้จากในช่วง ๔๑ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึง ปี พ.ศ. ๒๕๕๖) พื้นที่ป่าไม้ลดลงประมาณ ๓๖.๔๕ ล้านไร่ หรือเฉลี่ยปีละประมาณ ๘.๙ แสนไร่ ในขณะที่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๙ พบมีการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดประมาณ ๑๑๐,๕๙๕ ไร่ หรือเฉลี่ยปีละประมาณ ๓๖,๘๖๕ ไร่ ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับช่วงก่อนหน้าโดยมีอัตราการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ที่น้อยที่สุดตั้งแต่มีการรายงานข้อมูลของกรมป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็ยังไม่สามารถหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างเด็ดขาด และยังคงสร้างกลไกที่ยั่งยืนในการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ด้วย

คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เคยเสนอรายงานการศึกษา เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ของชาติ ต่อสถานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางตามนโยบายรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาในประเด็นหลักที่สำคัญ เช่น “ด้านนโยบาย แผน กฎหมาย และองค์กรเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้” ดังนั้น เพื่อเป็นการดำเนินการต่อยอดกับรายงานการศึกษาดังกล่าว และเป็นการแก้ปัญหาสถานการณ์วิกฤติของทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งสนองตอบต่อบริบทของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางนโยบาย ยุทธศาสตร์ และกฎหมาย จึงได้จัดทำข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศขึ้น

เอกสารฉบับนี้ดำเนินการจัดทำข้อเสนอโดยพิจารณาวิเคราะห์จากข้อมูลในทุกมิติทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษาต่าง ๆ ทั้งจากการศึกษาดูงานในภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งข้อเสนอจากประชาชนที่เสนอต่อคณะกรรมการฯ และที่สำคัญคือ ได้น้อมนำแนวพระราชดำริ เช่น หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ และพระราชดำริเกี่ยวกับการฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ด้วย โดยได้แสดงข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การสร้างกลไกที่ยั่งยืนในการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ทั้งในด้านการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรที่มีภารกิจ การป้องกันและปราบปราม การหยุดยั้งการปลูกพืชเกษตรในพื้นที่ป่าไม้ และการจัดระเบียบและแก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ของรัฐ ส่วนข้อเสนอเพื่อการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ตามเป้าหมายของนโยบายชาตินั้น ได้เสนอแนวทางการเพิ่มพื้นที่ป่าทั้งป่าเพื่อการอนุรักษ์ และป่าเพื่อเศรษฐกิจและชุมชน โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูป่าอนุรักษ์ที่เสื่อมโทรม ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจ ป่าชุมชนและไม้นอกเขตป่า

คณะผู้จัดทำ

คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถานิติบัญญัติแห่งชาติ

คำนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ายิ่งต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นฐานการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เนื่องจากทรัพยากรป่าไม้สามารถอำนวยความสะดวก สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ และยังมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของคนในสังคม ทั้งนี้ สถานการณ์พื้นที่ป่าไม้ของประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่ามีสภาพป่าประมาณ ๑๐๒.๑๗ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๘ ของพื้นที่ประเทศ ในขณะที่นโยบายของชาติกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ทั้งป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจไม่น้อยกว่า ๒๗.๒๔ ล้านไร่

รัฐบาลปัจจุบันได้พยายามหยุดยั้งและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจังและเกิดผลสัมฤทธิ์มากกว่าช่วงที่ผ่านมา สังเกตได้จากในช่วง ๔๑ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๑๖ - พ.ศ. ๒๕๕๖) พื้นที่ป่าไม้ลดลงประมาณ ๓๖.๔๕ ล้านไร่ หรือเฉลี่ยปีละประมาณ ๘.๙ แสนไร่ ในขณะที่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๙ หรือในช่วงรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่ามีการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดประมาณ ๑๑๐,๕๙๕ ไร่ หรือเฉลี่ยปีละประมาณ ๓๖,๘๖๕ ไร่ ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับช่วงก่อนหน้า โดยมีอัตราการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ที่น้อยที่สุดตั้งแต่มีการรายงานข้อมูลของกรมป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็ยังไม่สามารถหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างเด็ดขาด

อีกทั้งในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๗ จนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศในระยะยาว โดยจะมีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาว เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ ตลอดจนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐ ที่บัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐและประชาชนอย่างชัดเจนในการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตรฐาน ๑:๔๐๐๐ (One Map) และการมีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) รวมถึงให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลด้วย อีกทั้งได้มีการปรับปรุงและประกาศใช้กฎหมายใหม่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ เช่น พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. ๒๕๕๘ และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๙ นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคือ ร่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติสวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. นอกจากนี้ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๐ ยังได้เห็นชอบในหลักการของร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอที่คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เคยเสนอต่อรัฐบาล

คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เคยเสนอ รายงานการศึกษา เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ของชาติ ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘ แล้ว ดังนั้น เพื่อเป็นการดำเนินการต่อยอดกับรายงานการศึกษาดังกล่าว และเป็นการแก้ปัญหาสถานการณ์ วิกฤติของทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนองตอบต่อบริบทของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางนโยบาย ยุทธศาสตร์ และกฎหมาย จึงต้องจัดทำข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และการเพิ่ม พื้นที่ป่าไม้ของประเทศขึ้น

สารบัญ

	หน้า
รายชื่อคณะกรรมการ	
รายชื่อคณะอนุกรรมการ	
บทสรุปผู้บริหาร	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ ๑ นโยบายและยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาทรัพยากรป่าไม้ของชาติในปัจจุบัน	๑
๑. แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ของชาติ	๑
๒. ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)	๑๐
๓. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)	๑๑
๔. นโยบายป่าไม้แห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๒๘)	๑๑
๕. แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	๑๒
บทที่ ๒ กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ของชาติ	๑๓
๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	๑๓
๒. กฎหมายหลักเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ของชาติ	๑๓
๓. มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้	๑๕
บทที่ ๓ สถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ	๑๙
๑. สถานการณ์พื้นที่ป่าไม้ของชาติ	๑๙
๒. สาเหตุการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ของชาติ	๒๓
บทที่ ๔ ความพยายามแก้ไขปัญหาทรัพยากรป่าไม้จากอดีตถึงปัจจุบัน	๒๗
๑. นโยบายผ่อนปรนการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ๔ เมษายน ๒๕๑๘	๒๗
๒. นโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘	๒๗
๓. การปิดสัมปทานทำไม้ป่าบกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๒	๒๗
๔. คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ เรื่อง มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้	๒๘
๕. ความพยายามแก้ไขปัญหาทรัพยากรป่าไม้ของชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึงปัจจุบัน	๒๘
บทที่ ๕ ข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ	๓๑
๑. การหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้	๓๑
๑.๑ การปรับปรุงโครงสร้าง กอ.รมน. เพื่อสนับสนุนการหยุดยั้ง การทำลายทรัพยากรป่าไม้	๓๑
๑.๒ หยุดยั้งการปลูกพืชเกษตรในพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่ได้รับการอนุญาต ตามกฎหมาย	๓๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๑.๓ การจัดระเบียบและแก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ของรัฐ	๓๓
๑.๔ การศึกษาผลกระทบและความเสี่ยงของโครงการพัฒนา ที่ต้องใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้	๓๕
๒. การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ตามเป้าหมายของนโยบาย	๓๕
๒.๑ ป่าเพื่อการอนุรักษ์	๓๕
๒.๒ ป่าเพื่อเศรษฐกิจและชุมชน	๓๗
เอกสารอ้างอิง	๓๙

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
๑	เป้าหมายแผนแม่บทแก้ไขปัญหาค่าการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	๑๒
๒	มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาค่าที่ดินป่าไม้	๑๖
๓	เป้าหมายพื้นที่ป่าไม้เชิงนโยบาย	๑๙
๔	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖ – พ.ศ. ๒๕๕๙	๒๐
๕	สถานการณ์พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยช่วงก่อนและหลังปี พ.ศ. ๒๕๕๗	๒๒
๖	สาเหตุหลักของการลดลงของพื้นที่ป่าและการทำให้ป่าเสื่อมโทรมในประเทศไทย	๒๔
๗	นโยบายแก้ปัญหาค่าที่ดินป่าไม้ กับ พื้นที่ป่า	๓๐

บทที่ ๑

นโยบายและยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาทรัพยากรป่าไม้ของชาติในปัจจุบัน

๑. แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

๑.๑. หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙

ตลอดเวลาที่ทบทวนพระราชกรณียกิจที่ผ่านมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชนทั้งชาติ ด้วยพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะทรงเสียดสละประโยชน์สุขส่วนพระองค์เพื่อพสกนิกรชาวไทย สมดังที่ได้พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** พระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัติ นับตั้งแต่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยสิริราชสมบัติในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ แสดงให้เห็นถึงพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณ ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรทั้งแผ่นดินให้ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทรงทุ่มเทพระวรกายตรากตรำและมุ่งมั่น เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกร ไม่ว่าจะเชื้อชาติและศาสนาใด หรืออยู่ห่างไกลสักเพียงใด ก็มีทรงย่อท้อทรงเข้าไปช่วยเหลือราษฎรทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การเกษตร การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน หรือแม้กระทั่งการจราจร ก็ทรงคิดค้นแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างแยบยล การทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย และสามารถปฏิบัติได้จริง โดยทรงเน้น **“การพัฒนาคน”** เป็นตัวตั้ง และยึดหลักผลประโยชน์ของปวงชน และการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชน ตลอดจนภูมิสังคมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และการพึ่งตนเอง โดยรู้จักประมาณตน และดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และ **“ทำตามลำดับขั้น”** อย่างบูรณาการ ซึ่งอาศัยความ **“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”** และการ **“รู้ รัก สามัคคี”** ของทุกฝ่าย ส่งผลให้ประชาชนและชุมชนในชนบทที่ได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม ดำเนินการได้อย่างประหยัด และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อันนำไปสู่ชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังสรุปเป็นหลักการทรงงานที่สำคัญ ๒๓ หลักการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๑)

๑.๑.๑ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสาร แผนที่ สอบถามเจ้าหน้าที่ นักวิชาการและราษฎรในพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วตรงตามความต้องการของประชาชน

๑.๑.๒ ระเบิดจากข้างใน ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชน หมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

๑.๑.๓ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก ทรงมองปัญหาในภาพรวม (macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม

๑.๑.๔ ทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ เป็นต้น

๑.๑.๕ ภูมิสังคม คือนิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ ไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง

๑.๑.๖ องค์กรรวม ทรงมีชีวิตคิดอย่างองค์กรรวม (holistic) หรือมองอย่างครบวงจร ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้นจะทรงมองเหตุการณ์ ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยงเช่น “ทฤษฎีใหม่”

๑.๑.๗ ไม่ติดตำรา มีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลมและกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน คือ “ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย

๑.๑.๘ ประหยัด เรียบง่าย และได้ประโยชน์สูงสุด ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำตัวเอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ มาแก้ไขปัญหา โดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนักดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...ให้ปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ...”

๑.๑.๙ ทำให้ง่าย (simplicity) ทำให้การคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขงานการพัฒนาเป็นไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ที่สำคัญคือสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยรวม ใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทาง ฉะนั้น คำว่า “ทำให้ง่าย” จึงเป็นหลักคิดสำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑.๑.๑๐ การมีส่วนร่วม ทรงเป็นนักประชาธิปไตย “ประชาธิปไตย” มาใช้ในการบริหาร เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกัน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะต้องคำนึงถึงความคิดของประชาชน

๑.๑.๑๑ ประโยชน์ส่วนรวม การปฏิบัติพระราชกรณียกิจและการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...ใครต่อใครบอกว่าขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจจะรำคาญด้วยซ้ำว่า ใครต่อใครมา ก็บอกว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม อาจมานึกในใจว่า ให้ ๆ อยู่เรื่อย แล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่าคนที่ให้เพื่อส่วนรวมนั้นมิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...”

๑.๑.๑๒ บริการรวมที่จุดเดียว (one - stop services) ทรงเน้นในเรื่องการ สร้างความรู้รัก สามัคคี และการร่วมมือร่วมแรงใจกัน ด้วยการปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีคนต่างทำและยึดติดกับการเป็นเจ้าของเป็นสำคัญ ให้แปรเปลี่ยนเป็นการร่วมมือกัน แนวพระราชดำรินี้ในการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มีอยู่ทั้ง ๖ ศูนย์ ทั่วประเทศ นับเป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยอย่างแท้จริง

๑.๑.๑๓ **ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ** ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ หากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ อาทิ การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรมได้พระราชทานพระราชดำริ การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ปล่อยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ

๑.๑.๑๔ **ใช้ธรรมปราบอธรรม** แนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพที่ไม่ปกติให้เข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การบำบัดน้ำเสียโดยใช้ผักตบชวาซึ่งมีตามธรรมชาติ ให้ดูดซับสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ การนำน้ำที่ขุ่นใส่น้ำเสีย หรือเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำที่ตามจังหวะการขึ้นลงตามธรรมชาติของน้ำ

๑.๑.๑๕ **ปลูกป่าในใจคน** พระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า *“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”*

๑.๑.๑๖ **ขาดทุนคือกำไร** พระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า *“...ขาดทุน คือ กำไร (Our loss is our gain...) การเสีย คือ การได้ ประเทศก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”* “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร

๑.๑.๑๗ **การพึ่งตนเอง** การพัฒนาตามแนวพระราชดำรัส เพื่อแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ด้วยการแก้ไขเฉพาะหน้า เพื่อให้มีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตได้ต่อไป แล้วขั้นต่อไปก็คือ การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถ “พึ่งตนเองได้” ในที่สุด ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า *“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ก่อนอื่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวด เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญในระดับสูงขึ้นไป...”*

๑.๑.๑๘ **พออยู่พอกิน** การพัฒนาเพื่อให้พสกนิกรทั้งหลายประสบความสุขสมบูรณ์ในชีวิต ทรงพระราชทานความช่วยเหลือให้มีความอยู่ดีกินดี มีชีวิตอยู่ในขั้น “พออยู่พอกิน” ก่อน แล้วจึงขยับขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป

๑.๑.๑๙ **เศรษฐกิจพอเพียง** เป็นปรัชญาที่พระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยยึดหลักทางสายกลางพอเพียง พอประมาณด้วยเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริตดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีสติปัญญารอบคอบ

๑.๑.๒๐ **ความซื่อสัตย์ สุจริต และจริงใจต่อกัน** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพระราชดำรัส เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจต่อกันอย่างต่อเนื่องตลอดมา เพราะเห็นว่าหากคนไทยทุกคนได้ร่วมมือกันช่วยชาติ พัฒนาชาติด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และจริงใจต่อกันแล้ว ประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าอย่างมาก ดังพระราชดำรัสความว่า *“...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก แต่ไม่มีความสุจริตไม่มีความบริสุทธิ์ใจ...”*

๑.๑.๒๑ ทำงานอย่างมีความสุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเกษมสำราญและทรงมีความสุขทุกคราที่จะช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยมีพระราชดำรัสครั้งหนึ่งความว่า “...ทำงานกับฉันฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

๑.๑.๒๒ ความเพียร: พระมหาชนก ทรงเริ่มทำโครงการต่าง ๆ ในระยะแรกที่ไม่มีความพร้อมในการทำงานมากนัก และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น แต่พระองค์ก็ได้ทรงท้อพระราชหฤทัยทรงอดทนและมุ่งมั่นดำเนินงานนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงดังเช่นพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” ซึ่งพระองค์ทรงใช้เวลาค่อนข้างนานในการคิดประดิษฐ์ถ้อยคำให้เข้าใจง่ายและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบันเพื่อให้ประชาชนชาวไทยปฏิบัติตามรอยพระมหาชนก กษัตริย์ผู้เพียรพยายาม แม้จะไม่เห็นฝั่งก็จะว่ายน้ำต่อไป เพราะถ้าไม่เพียรว่ายน้ำ ก็จะตกเป็นอาหารของปู ปลา และไม่ได้พบกับเทวดาที่ช่วยเหลือมิให้จมน้ำ

๑.๑.๒๓ รู้ รัก สามัคคี ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคำสามคำที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย “รู้” การที่เราจะลงมือทำอะไรได้นั้นจะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา “รัก” คือ ความรักที่เมื่อเรารู้ครบด้วยกระบวนการแล้วจะต้องมีความรัก ความพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ “สามัคคี” สามัคคี แต่การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กร เป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดี

๑.๒ พระราชดำริเกี่ยวกับการฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่ป่าไม้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงห่วงใยในปัญหาปริมาณป่าไม้ลดลงเป็นอย่างมาก จึงทรงพยายามค้นหาวิธีนานาประการที่จะเพิ่มปริมาณของป่าไม้ในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้นอย่างมั่นคงและถาวร โดยมีวิธีการที่เรียบง่ายและประหยัดในการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมระบบวงจรป่าไม้ในลักษณะอันเป็นธรรมชาติดั้งเดิม ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริหลายวิธี คือ (สำนักงาน กปร., ๒๕๔๐.)

๑.๒.๑ ปลุกป่าโดยไม่ต้องปลูก ด้วยวิธีการ ๓ วิธี คือ

ก. “...ถ้าเลือกได้ที่ที่เหมาะสมแล้ว ก็ทิ้งป่านั้นไว้ตรงนั้น ไม่ต้องไปทำอะไรเลย ป่าจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นป่าสมบูรณ์โดยไม่ต้องไปปลูกเลยสักต้นเดียว...”

ข. “...ไม่ไปรังแกป่าหรือตอแยะต้นไม้เพียงแต่คุ้มครองให้ขึ้นเองได้เท่านั้น...”

ค. “...ในสภาพป่าเต็งรัง ป่าเสื่อมโทรมไม่ต้องทำอะไรเพราะตอไม้ก็จะแตกกิ่งออกมาอีกถึงแม้ต้นไม้สวยแต่ก็เป็นต้นไม้ใหญ่ได้...”

๑.๒.๒ ปลุกป่าในที่สูง ทรงแนะนำวิธีการ ดังนี้

“...ใช้ไม้จำพวกที่มีเมล็ดทั้งหลายขึ้นไปปลุกบนยอดที่สูง เมื่อโตแล้วออกฝักออกเมล็ดก็จะลอยตกลงมาแล้วงอกเองในที่ต่ำต่อไป เป็นการขยายพันธุ์โดยธรรมชาติ...”

๑.๒.๓ ปลุกป่าต้นน้ำลำธาร หรือการปลุกป่าธรรมชาติ ทรงเสนอแนวทางปฏิบัติว่า

ก. ปลุกต้นไม้ที่ขึ้นอยู่เดิม คือ

“...ศึกษาดูก่อนว่าพืชพันธุ์ไม้ดั้งเดิมมีอะไรบ้าง แล้วปลูกแซมตามรายการชนิดต้นไม้ที่ศึกษามาได้...”

ข. งดปลูกไม้ผืนผืนจากถิ่นเดิม คือ

“...ไม่ควรนำไม้แปลกปลอมต่างพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาปลูกโดยยังไม่ได้ศึกษาอย่างแน่ชัดเสียก่อน...”

๑.๒.๔ การปลูกป่าทดแทน

การปลูกป่าทดแทนจึงเป็นแนวทฤษฎีการพัฒนาป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานมรรควิธีในการปลูกป่าทดแทน เพื่อคืนธรรมชาติสู่แผ่นดิน ด้วยวิถีทางแบบผสมผสานกันในเชิงปฏิบัติ ดังพระราชดำริความตอนหนึ่งว่า

“...การปลูกป่าทดแทนจะต้องทำอย่างมีแผน โดยการดำเนินการไปพร้อมกับการพัฒนาชาวเขา ในการนี้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชลประทาน และฝ่ายเกษตรจะต้องร่วมมือกันสำรวจต้นน้ำในบริเวณพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อวางแผนปรับปรุงต้นน้ำและพัฒนาอาชีพได้อย่างถูกต้อง...”

ในส่วนของวิธีการปลูกป่าทดแทนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานคำแนะนำให้มีการปลูกป่าทดแทนตามสภาพภูมิศาสตร์และสภาวะแวดล้อมของพื้นที่ที่เหมาะสมกล่าวคือ

๑) ปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกแผ้วถาง และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม

“...การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่เสื่อมโทรมหรือพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ถูกบุกรุกแผ้วถางจนเป็นภูเขาหัวโล้น แล้วจำเป็นต้องปลูกป่าทดแทนเร่งด่วนนั้น ควรจะทดลองปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วคลุมแนวร่องน้ำเสียก่อน เพื่อให้ความชุ่มชื้นค่อย ๆ ทวีขึ้น แผ่ขยายออกไปทั้งสองร่องน้ำ ซึ่งจะช่วยให้ต้นไม้งอกงามและมีส่วนช่วยป้องกันไฟป่า เพราะไฟจะเกิดง่ายหากป่าขาดความชุ่มชื้น ในปีต่อไปก็ให้ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ถัดขึ้นไป ความชุ่มชื้นก็จะแผ่ขยายกว้างต่อไปอีก ต้นไม้จะงอกงามดีตลอดทั้งปี...”

๒) การปลูกป่าทดแทนตามไหล่เขา

“...จะต้องปลูกต้นไม้หลาย ๆ ชนิด เพื่อให้ได้ประโยชน์เนกประสงค์ คือ มีทั้งไม้ผล ไม้สำหรับก่อสร้าง และไม้สำหรับทำฟืน ซึ่งเกษตรกรจำเป็นต้องใช้เป็นประจำ ซึ่งเมื่อตัดไม้ใช้แล้ว ก็ปลูกทดแทนหมุนเวียนทันที...”

๓) การปลูกป่าทดแทนบริเวณต้นน้ำบนยอดเขาและเนินสูง

“...ต้องมีการปลูกป่าโดยปลูกไม้ยืนต้นและปลูกไม้พุ่ม ซึ่งไม้พุ่มนั้นราษฎรสามารถตัดไปใช้ได้ แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะ ส่วนไม้ยืนต้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้น ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนแบบธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย...”

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังมีพระราชดำริให้มีการปลูกป่าที่ยอดเขาเนื่องจากสภาพป่าบนที่สูงทรุดโทรม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อลุ่มน้ำตอนล่าง และคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่มีเมล็ดเป็นฝัก เพื่อให้เป็นกระบวนการธรรมชาติปลูกต่อไปจนถึงตีนเขา ปลูกป่าบริเวณอ่างเก็บน้ำ หรือเหนืออ่างเก็บน้ำที่ไม่มีความชุ่มชื้นมากพอ ปลูกป่าเพื่อพัฒนาลุ่มน้ำและแหล่งน้ำให้มีน้ำสะอาดบริโภค ปลูกป่าให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยให้ราษฎรในท้องถิ่นนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ให้เจริญเติบโต นอกจากนี้ ยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้ราษฎรเห็นความสำคัญของการปลูกป่า ปลูกป่าเสริมธรรมชาติ เพื่อเป็นการเพิ่มที่อยู่อาศัยแก่สัตว์

บัดนี้ ในหลายโครงการที่เป็นการปลูกป่าทดแทนตามแนวพระราชดำริได้บรรลุผลสัมฤทธิ์น่าพึงพอใจ ไม่ว่าจะเป็นโครงการการปลูกป่าชัยพัฒนาแม่ฟ้าหลวง ที่ดอยตุง จังหวัดเชียงราย และที่หนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โครงการปลูกสร้างสวนป่าในศูนย์ศึกษาการพัฒนาต่าง ๆ โครงการสวนป่าสิริเจริญวรรษ จังหวัดชลบุรี โครงการปลูกป่าห้วยองคต จังหวัดกาญจนบุรี โครงการปลูกป่าเสริมธรรมชาติในและนอกเขตอุทยานราชานิวเวศน์ จังหวัดสกลนคร เป็นต้น (ส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพิเศษ, ๒๕๔๗)

๑.๒.๕ การปลูกป่า ๓ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง : การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วย พระปรีชาญาณอย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์แก่พวงชนมากที่สุด ยาวนานที่สุด และทั่วถึงกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำการปลูกป่าในเชิงผสมผสาน ทั้งด้านเกษตรวนศาสตร์ และเศรษฐกิจสังคมไว้เป็นมรรควิธีปลูกป่าแบบเบ็ดเสร็จนั้นไว้ด้วย

ลักษณะทั่วไปของป่า ๓ อย่าง

พระราชดำริปลูกป่า ๓ อย่างนั้น มีพระราชดำรัส ความว่า

“...ป่าไม้ที่จะปลูกนั้น สมควรที่จะปลูกแบบป่าใช้ไม้หนึ่ง ป่าสำหรับใช้ผลหนึ่ง ป่าสำหรับใช้เป็นฟืนอย่างหนึ่ง อันนี้แยกออกไปเป็นกว้าง ๆ ใหญ่ ๆ การที่จะปลูกต้นไม้สำหรับได้ประโยชน์ดังนี้ ในคำวิเคราะห์ของกรมป่าไม้รู้สึกจะไม่ใช่ป่าไม้ เป็นสวน หรือจะเป็นสวนมากกว่าป่าไม้ แต่ในความหมายของการช่วยเหลือเพื่อต้นน้ำลำธารนั้น ป่าไม้เช่นนี้จะสวนผลไม้ก็ตามหรือเป็นสวนไม้ฟืนก็ตามนั้นแหละ เป็นป่าไม้ที่ถูกต้อง เพราะทำหน้าที่เป็นป่า คือ เป็นต้นไม้และทำหน้าที่เป็นทรัพยากรในด้านสำหรับให้ผลที่มาเป็นประโยชน์แก่ประชาชนได้...”

ประโยชน์ที่ได้รับ

ในการปลูกป่า ๓ อย่างนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุญาตถึงประโยชน์ในการปลูกป่าตามพระราชดำริว่า

“...การปลูกป่า ๓ อย่าง แต่ให้ประโยชน์ ๔ อย่าง ซึ่งได้ไม้ผล ไม้สร้างบ้าน และไม้ฟืนนั้น สามารถให้ประโยชน์ได้ถึง ๔ อย่าง คือ นอกจากประโยชน์ในตัวเองตามชื่อแล้ว ยังสามารถให้ประโยชน์อันที่ ๔ ซึ่งเป็นข้อสำคัญ คือสามารถช่วยอนุรักษ์ดินและต้นน้ำลำธารด้วย...”

และได้มีพระราชดำรัสเพิ่มเติมว่า

“...การปลูกป่าถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์ให้เขาอยู่ได้ ให้ใช้วิธีปลูกไม้ ๓ อย่าง แต่มีประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ โดยปลูกรองรับการชลประทาน ปลูกรับซับน้ำ และปลูกอุดช่วงไหล่ตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียว ประโยชน์อย่างอื่นที่ ๔ คือ ได้รับบอนุรักษดินและน้ำ...”

พระราชดำริเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ ดำเนินการในหลายส่วนราชการ ทั้งกรมป่าไม้ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่ง คือ การปลูกป่าใช้สอย โดยดำเนินการปลูกพันธุ์ไม้โตเร็วสำหรับตัดกิ่งมาทำฟืนเผาถ่าน ตลอดจนไม้สำหรับใช้ในการก่อสร้างและหัตถกรรม ส่วนใหญ่ได้มีการปลูกพันธุ์ไม้โตเร็วเป็นสวนป่า เช่น ยูคาลิปตัส ชีเหล็ก ประดู่ แคน กระจินยักษ์ และสะเดา เป็นต้น

๑.๒.๖ การฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สภาพอันรุ่มร้อนของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบันนี้คงจะทำให้สภาพไม่ดีกว่า พื้นที่ ๘,๕๐๐ ไร่ เมื่อปี ๒๕๒๕ เกือบ ๓๐ ปีมาแล้ว เคยเป็นป่าเสื่อมโทรม จากการบุกรุกทำลายและไฟป่า พื้นดินถูกชะล้างจนเป็นดินดาน กรวด การฟื้นคืนของพันธุ์ไม้และระบบนิเวศในพื้นที่ป่าต้นน้ำแห่งนี้จึงเป็นหนึ่งในมาตรการบ่งชี้ความสัมฤทธิ์ผล ในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม โดยเฉพาะป่าต้นน้ำลำธารในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ด้วยความเข้าพระราชหฤทัยในระบบธรรมชาติของดินและน้ำทรงให้ความสำคัญกับการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการปลูกและฟื้นฟูป่า โดยในพื้นที่ที่มีลำธาร หรือมีร่องน้ำอยู่แล้ว ทรงมุ่งบริหารน้ำนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด พระองค์ได้ทรงพระราชทานแนวทางในการสร้างความชุ่มชื้น แก่ดินด้วยการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น เป็นฝายขนาดเล็ก สร้างด้วยวัสดุหาง่าย ราคาถูกในท้องถิ่น ปิดกั้นร่องน้ำหรือลำน้ำเป็นระยะ ในยามฤดูน้ำหลาก ฝายนี้จะชะลอความแรงของน้ำไม่ให้ไหลทิ้งไปหมดพร้อมกับกั้นตะกอนดินไม่ให้ไหลลงไปยังความตื้นเขินแก่ แหล่งน้ำด้านล่าง ในเวลาเดียวกันก็จะเก็บกักน้ำให้ค่อย ๆ ซึมเข้าไปในดินทำให้ความชุ่มชื้นขยายแผ่กว้างออกไปสองข้างของร่องน้ำ พันธุ์ไม้ตามแนวร่องน้ำจะค่อย ๆ เชี่ยวชุ่มชื้นตามลำดับ และเมื่อป่ามีความชุ่มชื้นก็สามารถใช้เป็นแนวกันไฟป่าที่ทรงเรียกว่า “ป่าเปียก” ใช้ป้องกันไฟพร้อมกันไปด้วย นอกจากนั้นทรงใส่พระราชหฤทัยไปถึงวิธีการ และพันธุ์ไม้ที่ใช้ปลูก มีพระราชดำริให้เริ่มด้วยปลูกไม้คลุมตามร่องน้ำ จากนั้นปลูกกระจายปะปนกันไป ลักษณะพันธุ์ไม้ให้ยึดหลักเป็นไม้ชนิดเดิมในพื้นที่ ไม่โตเร็ว พันธุ์ไม้ที่ไม่ทิ้งใบและไม่ยืนต้นทรงพุ่มสูง โดยทั้งหมดจะสร้างกระบวนการกันความชื้นให้ระเหยคืนกลับไปในอากาศในอัตราที่ต่ำที่สุด กรณีป่าเสื่อมโทรมบนยอดเขาและขาดแคลนน้ำให้สร้างฝายต้นน้ำโดยใช้เครื่องสูบน้ำหรือระบบการลึกลำสูบน้ำ สูบน้ำขึ้นไปเพื่อให้มีน้ำสำหรับหล่อเลี้ยงปลูกป่าในพื้นที่ส่วนบนสุดก่อน เมื่อป่าส่วนบนฟื้นตัวแล้วก็จะช่วยรักษาความชุ่มชื้นในพื้นที่ชั้นล่างเรื่องลงมาตามลำดับ

แนวทางพระราชดำริในการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม โดยการสร้างระบบจรรน้ำกับป่า ในลักษณะฝายชะลอความชุ่มชื้น ระบบป่าเปียก และภูเขาป่า ได้บังเกิดผลสัมฤทธิ์ในพื้นที่ป่าไม้มากมายของประเทศ ที่สำคัญเป็นกลยุทธ์ต้นแบบที่หน่วยงานภาครัฐและประชาชนได้ใช้ช่วยกันปลูกป่าและฟื้นฟูป่าไม้ของแผ่นดิน (สำนักสนองงานพระราชดำริ, ๒๕๖๐)

๑.๒.๗ วิธีการปลูกป่าเพื่อทดแทนหมุนเวียน

นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปลูกป่าเพื่อใช้ทำฟืนว่า

“...การปลูกป่าสำหรับใช้เป็นฟืนซึ่งราษฎรจำเป็นต้องใช้เป็นประจำ ในการนี้จะต้องคำนวณเนื้อที่ที่จะใช้ปลูก เปรียบเทียบกับจำนวนราษฎรตลอดจนการปลูกและตัดต้นไม้ไปใช้จะต้องใช้ระบบหมุนเวียนและมีการปลูกทดแทน อันจะทำให้มีไม้ฟืนสำหรับใช้ตลอดเวลา...”

๑.๒.๘ การปลูกหญ้าแฝก

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงศึกษาศักยภาพของหญ้าแฝกซึ่งเป็นวัชพืชที่มีคุณสมบัติพิเศษในการช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

และอนุรักษ์ความชุ่มชื้นใต้ดินไว้ เป็นพืชพื้นบ้านที่คนไทยรู้จักใช้ประโยชน์ในการปรุงหลังคามาแต่โบราณ แต่ไม่มีการใช้ประโยชน์ในด้านอื่นอีก ทรงมีพระราชดำริถึงหญ้าแฝกเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทำการศึกษา ทดลอง และดำเนินการปลูกหญ้าแฝกเป็นโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และเพื่อประโยชน์อื่น ๆ โดยทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ศึกษาค้นคว้าทดลองที่ศูนย์การศึกษาห้วยทราย อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี เป็นแห่งแรก

หญ้าแฝกมีระบบรากที่แผ่กระจายดั่งกำแพง ทำให้แถวหญ้าแฝกต้องการพื้นที่ เพื่อการเจริญเติบโตไม่กว้างนัก ช่วยชะลอความเร็วของน้ำที่ไหลผ่านหน้าดิน ช่วยเก็บความชุ่มชื้นของดินไว้ ช่วยป้องกันการถูกกัดเซาะพังทลายของหน้าดิน ดูดซับโลหะหนักในดินและสารเคมีที่เป็นพิษป้องกันไนเตรท ไม่ให้ปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำ ใช้เป็นกำแพงสีเขียวป้องกันไฟป่าลูกกลม เพราะแม้ในฤดูแล้งแฝกก็ยังเขียวชอุ่ม นอกจากนี้ ยังสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นได้ใกล้ชิด โดยที่ไม่มีการแข่งขันหรือรบกวนจากหญ้าแฝก

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงสนับสนุน ให้ปลูกหญ้าแฝก ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ความตอนหนึ่งว่า “...และหญ้าที่มีคุณอย่างหญ้าแฝก ซึ่งเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งแก่การอนุรักษ์ดินและน้ำ เพราะมีรากที่ยังลึกแผ่กระจายลงไปตรง ๆ ทำให้อุ้มน้ำ และยึดเหนี่ยวดินได้มั่นคงรักษาหน้าดินได้ดี...”

พระราชดำริการปลูกหญ้าแฝกแสดงถึงพระปรีชาสามารถในการนำธรรมชาติมาใช้ ในการป้องกันและแก้ปัญหาอันเกิดจากธรรมชาติ รวมถึงความสนพระราชหฤทัยที่มีต่อสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ถูกมองข้ามคุณค่าไปได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างมหาศาล ส่งผลยิ่งใหญ่ในวงกว้างและในระยะยาวต่อการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศโดยรวม ช่วยพลิกฟื้นให้ดินกลับคืนความอุดมสมบูรณ์ขึ้นมาใหม่ (สำนักสนองงานพระราชดำริ, ๒๕๖๐)

๑.๒.๙ การปลูกป่าในใจคน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงตระหนักถึง ความสำคัญของป่าไม้มาตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภูมิภาค ทรงได้เห็นสภาพป่าไม้ที่ทรุดโทรมและถูกทำลายลงอย่างมาก จึงทรงมีพระราชดำริให้มีการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศทางน้ำ ดิน และป่าไม้ เพื่อให้ประชาชนได้มีชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีในสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ และสามารถพึ่งพาตนเองได้หลายโครงการ ทั้งที่เป็น โครงการส่วนพระองค์ โครงการพระราชดำริที่เกี่ยวกับป่าและดิน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราช ดำริสในเรื่องของการปลูกป่าว่า “...ควรจะปลูกต้นไม้ในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง..”

ปลูกต้นไม้ในใจคน หมายถึง ประการแรก ต้องเข้าใจว่าเราปลูกต้นไม้ทำไม ต้องให้เห็นประโยชน์ว่าประโยชน์คืออะไร จำเป็นต่อชีวิตอย่างไร ประการที่สองปลูกต้นไม้เป็นการปลูก จิตสำนึกเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดินน้ำลมไฟที่อยู่รอบตัวเรา

พระราชดำริในการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกเป็นกลยุทธ์ในการรักษาป่าที่เรียบง่าย ประหยัด โดยทรงอาศัยหลักวงจรธรรมชาติเพียงคนไม่เข้าไปทำลาย รบกวน เพื่อให้ต้นไม้ได้ฟื้นตัว ขยายพันธุ์ เกิดระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตที่เกื้อกูลกันเป็นระดับขั้น จนป่าฟื้นคืนสู่ความสมบูรณ์ได้ จากการทรงงานพัฒนาในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศมาตลอด ๗๐ ปี ทรงตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของป่า โดยเฉพาะป่าต้นน้ำลำธาร ด้วยทรงเข้าพระทัยในวงจรธรรมชาติของป่า จึงทรงคัดเลือกวิธีฟื้นฟู อนุรักษ์ป่า ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ และที่สำคัญคือความเข้าใจของคนในพื้นที่ ดังพระราชดำรัสที่ว่า “...ต้องอธิบายให้ราษฎรรู้ว่าการที่ปริมาณน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติลดลง มันก็เพราะมีการทำลายป่าต้นน้ำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์...” และ “...ไม่ยี่ดั้นนั้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้น เป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการเกิดฝนตกตามธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนภูเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย...”

ปัจจุบันจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและความต้องการใช้ทรัพยากรก็เพิ่มมากขึ้น ตามไปด้วยทำให้เกิดการตัดทวงผลประโยชน์จากธรรมชาติจนสร้างความเสียหายอย่างมหาศาลแก่สิ่งแวดล้อม และมนุษย์ไปพร้อมกัน ณ วันนี้พระราชดำริการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก และการปลูกป่าในใจคนของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร จะเป็นบทเรียนอันลึกซึ้งให้คนไทย ได้ศึกษาหาหนทางช่วยกันรักษาป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่คู่แผ่นดินสืบไป

“...อาจฝึกให้ราษฎรช่วยทำหน้าที่พนักงานดูแลป่าไม้ เพราะต่างฝ่ายต่างก็มี ประโยชน์ร่วมกัน... บริเวณพื้นที่ราบในหุบเขาก็กต้องพัฒนาให้เป็นนาข้าวสำหรับราษฎรทำกิน... เมื่อราษฎร สามารถทำกินได้บริบูรณ์แล้วจะเลิกปลูกฝิ่นโดยสิ้นเชิง...” พระราชดำรัส เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ณ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำหน่วยที่ ๖ ขุนคอง (สำนักสงฆ์งานพระราชดำริ, ๒๕๖๐)

๑.๒.๑๐ การอนุรักษ์สัตว์ป่า

ทุกวันนี้การที่สัตว์ป่าสงวนหายากบางชนิดสามารถกลับคืนมาใช้ชีวิตอยู่ในป่าได้ นับเป็นความหวังของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า โดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นผู้จุดแสงแห่งความหวังนี้ในหลายพื้นที่ของแผ่นดินไทย ในการ ทรงงานพระราชดำริในพื้นที่ต่าง ๆ ทรงให้ความสำคัญกับการรักษาสมดุลของธรรมชาติ นั่นคือวงจรการเกื้อกูล ของป่า น้ำ ดิน มนุษย์และสรรพชีวิตต่าง ๆ ทรงช่วยเหลือเกษตรกร มีอาชีพที่พึ่งตนเองได้ เพื่อไม่ต้องทำลายป่า และสิ่งแวดล้อม

ทรงใช้แนวทางฟื้นฟูป่าไม้เพื่อให้เกิดพื้นที่ธรรมชาติ เพื่อให้เหมาะสมกับการฟื้นฟู สัตว์ป่าและการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติ ดังตัวอย่างความสำเร็จผลของการทรงงานฟื้นฟูพื้นที่รอบ ๆ ห้วยทราย อำเภอลำพูน จังหวัดเพชรบุรี ที่เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าหายากชนิดหนึ่ง คือ เนื้อทราย พระราชทานพระราชดำริให้ปรับปรุงพื้นที่เกษตรกรรม ฟื้นฟูสภาพป่า และให้ขยายพันธุ์สัตว์ป่า ชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะเนื้อทราย วันนี้เนื้อทรายได้รับการปล่อยคืนสู่ป่า เพื่อสามารถกลับมาดำรงชีวิตอยู่ในธรรมชาติ ได้อีกครั้ง

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณป่าสงวนแห่งชาติกุยบุรีอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอีกหนึ่งประจักษ์พยานถึงพระราชดำริที่ลึกซึ้งในการสร้างสมดุล ของธรรมชาติให้มนุษย์และช้างป่าสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันได้โดยไม่ต้องทำร้ายซึ่งกันและกัน เมื่อมนุษย์

แผ้วถางป่าทำไร่สับปะรดและข้างป่าเจ้าของพื้นที่เดิมกลับเข้ามาหากินทำให้ไร่สับปะรดเสียหายเป็นปัญหาเรื้อรังมาตลอดจนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ข้างป่า ๒ ตัวตายเพราะสารพิษในไร่สับปะรด และอีก ๒ ตัวถูกยิงตาย มีพระราชดำริให้เร่งแก้ไขปัญหา โดยการฟื้นฟูสภาพป่าและระบบนิเวศ โดยเลือกใช้วิธีในการแก้ไขปัญหานั้นที่ถูกต้องกับลักษณะของพื้นที่แต่ละจุด เช่น การจัดทำฝายชะลอความชุ่มชื้น พัฒนาดินด้วยหญ้าแฝก และใช้แนวพระราชดำริปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกในพื้นที่ป่าบางส่วนเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและเพิ่มพื้นที่ป่าคืนให้ข้างที่สำคัญมนุษย์ต้องเอื้ออาทรโดยการปลูกพืช และทำโป่งเทียมเพื่อเป็นอาหารข้าง วันนั้นข้างป่าและราษฎรในพื้นที่สามารถกลับมาดำรงชีวิตด้วยกันได้ในที่สุด นอกจากนี้ ทรงมีพระราชดำริให้ฟื้นฟูสภาพป่าและสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอบ ๆ เขาชีโอน อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ทำให้เกิดการกลับคืนถิ่นของนกและสัตว์อีกหลายชนิด ความเอื้ออาทรเกื้อกูลกันระหว่างมนุษย์และสรรพสัตว์จะทำให้ธรรมชาติฟื้นคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน (สำนักสนองงานพระราชดำริ, ๒๕๖๐)

๒. ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

ตามที่มาตรา ๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยในการจัดทำการกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติและกฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย ดังรายละเอียดบัญญัติในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ในการนี้ ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ดำเนินการโดยคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติตามคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ เพื่อเป็นการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยให้มีเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว และเพื่อเป็นการกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันและเป็นเอกภาพ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์และเป้าหมายของชาติที่คนไทยทุกคนต้องการบรรลุร่วมกัน รวมทั้งนโยบายแห่งชาติและมาตรการเฉพาะ ซึ่งเป็นแนวทาง ทิศทาง และวิธีการที่ทุกองค์กรและคนไทยทุกคนต้องมุ่งดำเนินการไปพร้อมกันอย่างประสานสอดคล้อง เพื่อให้บรรลุซึ่งสิ่งที่คนไทยทุกคนต้องการ คือ ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในทุกสาขาของกำลังอำนาจแห่งชาติ อันได้แก่ การเมืองภายในประเทศ การเมืองต่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” หรือคติพจน์ประชาชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ ๒๐ ปีต่อจากนี้ไป ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพยากรป่าไม้คือ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อเร่งอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมีความมั่นคงด้านน้ำ รวมทั้งมีความสามารถในการป้องกันผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติธรรมชาติ และพัฒนาทุ่งสู่การเป็นสังคม สีเขียวกรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

- ๑) การจัดระบบอนุรักษ์ พื้ฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- ๒) การวางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำ เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
 - ๓) การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
 - ๔) การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
 - ๕) การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
 - ๖) การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

๓. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ

ในส่วนของทรัพยากรป่าไม้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน และมีเป้าหมายรวมคือทุนทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน และน้ำ โดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและขนส่ง ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗ ภายในปี ๒๕๖๓ เทียบกับการปล่อยในกรณีปกติ มีปริมาณหรือสัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้น และรักษาคุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤตให้อยู่ ในเกณฑ์มาตรฐาน

ในส่วนของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย (๑) การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม (๒) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน (๓) การแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม (๔) ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (๕) สนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (๖) การบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ (๗) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (๘) การพัฒนาความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

๔. นโยบายป่าไม้แห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๘)

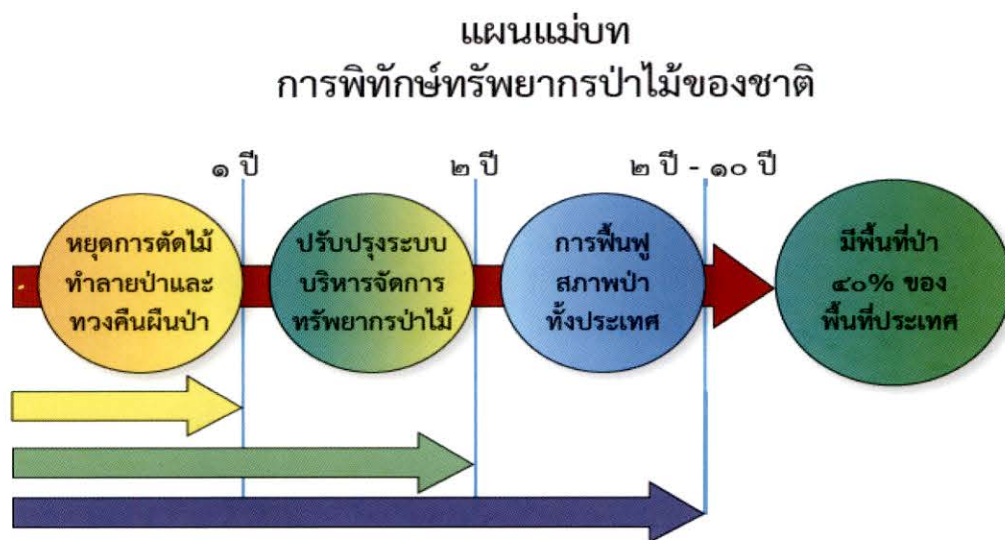
นโยบายป่าไม้แห่งชาติ ได้ออกโดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๘ มีจำนวนทั้งหมด ๒๐ ข้อ มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชาติทั้งป่าอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศ โดยมีการกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการจัดการ พัฒนา คุ้มครองรักษา

และใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อันจะทำให้ประเทศได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าทางสังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ดังเช่น การกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ ที่ประกอบด้วยป่าเพื่อการอนุรักษ์ กำหนดไว้เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่หายาก และป้องกันภัยธรรมชาติอันเกิดจากน้ำท่วมและการพังทลายของดิน ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษา การวิจัย และนันทนาการของประชาชน และป่าเพื่อเศรษฐกิจ กำหนดไว้เพื่อการผลิตไม้และของป่าเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

๕. แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน หรือแผนแม่บทการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้มีการอนุมัติให้ใช้เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๗ โดยมีเป้าหมายพิทักษ์รักษาพื้นที่ป่าไม้ให้มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ให้ได้พื้นที่ป่าไม้อย่างน้อยร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศภายใน ๑๐ ปี และกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

- ๑) เพื่อหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าและทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตามที่เป้าหมายกำหนดไว้ภายใน ๑ ปี
- ๒) เพื่อให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และยั่งยืนภายใน ๒ ปี
- ๓) เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ป่าเป้าหมายทั่วทั้งประเทศให้มีสภาพที่สมบูรณ์ ภายใน ๒ - ๑๐ ปี

- ด้วยการรณรงค์/ระดมสรรพกำลังทุกภาคส่วน ร่วมพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ เป็นวาระแห่งชาติ
- ทุกวัตถุประสงค์เริ่มต้นพร้อมกัน
- ร่วมกันรับผิดชอบ รัก และหวงแหนผืนป่าของชาติ

ภาพที่ ๑ เป้าหมายแผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

บทที่ ๒

กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดหลักการสำคัญเกี่ยวกับที่ดินป่าไม้ของชาติไว้โดยมีหลักการสำคัญคือ การอนุรักษ์คุ้มครองการฟื้นฟู การใช้ประโยชน์ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยได้บัญญัติเรื่องทรัพยากรป่าไม้ของชาติไว้ โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

๑) ให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องอนุรักษ์คุ้มครองบำรุงรักษาฟื้นฟูบริหารจัดการและใช้ประโยชน์หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วย (มาตรา ๕๗)

๒) ให้เป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ที่จะต้องมีหน้าที่ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติความหลากหลายทางชีวภาพ (มาตรา ๕๐)

๓) ให้เป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ ที่พึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินทรัพยากรน้ำและพลังงานโดยจัดให้มีการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (มาตรา ๗๒) และช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกิน (มาตรา ๗๓)

๔) ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล โดยจัดให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการตรวจสอบกรรมสิทธิ์และการถือครองที่ดินทั้งประเทศเพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบ และให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและยั่งยืน โดยคำนึงถึงความต้องการใช้น้ำในทุกมิติ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และสภาพภูมิอากาศประกอบกัน (มาตรา ๒๕๘)

๒. กฎหมายหลักเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

กฎหมายหลักเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทยมีหลายฉบับ แต่ละฉบับจะมีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน ครอบคลุมทั้งการป้องกัน ปราบปราม คุ้มครองรักษา หรือส่งเสริม แต่โดยส่วนใหญ่จะเน้นการคุ้มครองหรือป้องกันมากกว่าการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้หรือสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนสร้างป่าปลูกเชิงเศรษฐกิจในที่ดินของตนเอง

ในที่นี้จะขอกล่าวภาพรวมโดยสรุปของกฎหมายหลักเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ของชาติ จำนวน ๘ ฉบับ ดังนี้

๒.๑ พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔

พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม และการอนุญาตให้ทำไม้หรือใช้ประโยชน์จากป่า ตลอดจนการค่าไม้แปรรูปและสิ่งประดิษฐ์ที่ทำจากไม้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมการใช้ประโยชน์ไม้หวงห้ามและของป่าหวงห้าม นับว่าเป็นกฎหมายหลักในทางป่าไม้ที่กฎหมายหลายฉบับอ้างอิง เช่น ความหมายของป่า เป็นต้น มีสาระเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การกำหนดไม้และของป่าหวงห้าม การทำไม้ในป่าหรือการเก็บหาของป่า การแผ้วถางป่า ค่าภาคหลวงและการเก็บค่าภาคหลวงไม้และของป่า การประทับตราไม้ การชักลากไม้ การนำเคลื่อนที่ไม้และของป่า การควบคุมไม้ในลำน้ำ การควบคุมการแปรรูปไม้ โรงงานแปรรูปไม้และโรงค้ำไม้แปรรูป การมีไม้แปรรูปไว้ในครอบครอง การค้าสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใดที่ทำด้วยไม้หวงห้าม เป็นต้น

ประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งคือการกำหนดนิยามคำว่า “ป่า” หมายความว่าที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน แต่เมื่อประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา ๕๘ ทวิ ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ให้แก่ผู้ซึ่งได้แจ้งการครอบครองที่ดินทั้งก่อนและภายหลังวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ และไม่มีใบจอง ใบเหยียบย่ำ หรือไม่มีหลักฐานว่าเป็นผู้มีสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ จึงทำให้มีการออกโฉนดที่ดินในเขตป่าไม้ไม่ได้ โดยอาจขาดการพิสูจน์สิทธิในที่ดินอย่างรอบคอบ ซึ่งอาจสาเหตุของการออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในเขตป่าไม้ของรัฐ อันเป็นสาเหตุหนึ่งของการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ

๒.๒ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

เป็นกฎหมายที่ได้มีการแก้ไขเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เพื่ออนุรักษ์ตามหลักการคุ้มครองบำรุงรักษาและการบริหารจัดการป่าสงวนไปตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงการแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ผู้เข้าทำประโยชน์หรืออาศัยในเขตป่าสงวนที่ประกาศเป็นป่าเสื่อมโทรมทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติ และมีคณะกรรมการควบคุมและรักษาป่าสงวนแห่งชาติประจำจังหวัดเพื่อกำหนดมาตรการจำเป็นในการคุ้มครองและการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการต่างๆ ต้องเป็นไปตามกฎหมายลำดับรองซึ่งจะต้องเร่งดำเนินการ

๒.๓ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

เป็นกฎหมายเพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้และของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าและภูเขา ให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายมีประชาชนอาศัยหรือใช้ประโยชน์อยู่ประมาณ ๖ ล้านไร่ โดยอยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สามารถจัดระเบียบในพื้นที่ดังกล่าวและเพื่ออนุรักษ์ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

๒.๔ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

เนื่องจากเป็นกฎหมายเพื่อการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและเป็นไปตามความตกลงระหว่างประเทศในการที่จะร่วมมือกันเพื่อสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของท้องถิ่น แต่การประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามกฎหมายฉบับนี้ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายมีประชาชนอาศัยหรือใช้ประโยชน์อยู่ประมาณ ๖ ล้านไร่ โดยอยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สามารถจัดระเบียบในพื้นที่ดังกล่าว และเพื่ออนุรักษ์ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

๒.๕ พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๕๘

เป็นกฎหมายเพื่อการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า ตลอดจนเพิ่มพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจให้มีปริมาณมากขึ้น อย่างไรก็ตาม มีความเห็นว่า การปลูกสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจสามารถดำเนินการได้ทั้งในที่ดินกรรมสิทธิ์ และพื้นที่ป่าที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการปลูกได้ตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ การกำหนดมาตรการในการขึ้นทะเบียน การตัดไม้ การตรวจสอบและการตัดโค่น จึงจำเป็นต้องกำหนดบทลงโทษที่รุนแรง เป็นผลให้กฎหมายฉบับนี้อาจไม่สร้างแรงจูงใจในการปลูกสวนป่า และมีการลงโทษที่รุนแรงเกินควร และเพื่อให้มีการส่งเสริมการปลูกป่าอย่างแท้จริง ควรกำหนดเฉพาะ ในที่ดินกรรมสิทธิ์ และแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับมาตรา ๗๖ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๒.๖ พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘

เป็นกฎหมายเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง รวมทั้งให้ประชาชนและชุมชน ในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อย่างสมดุลและยั่งยืน

๒.๗ พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. ๒๕๕๘

เป็นกฎหมายเพื่อการควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้างตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

๒.๘ พระราชบัญญัติเลื่อยโซยนต์ พ.ศ. ๒๕๕๕

เป็นกฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยเฉพาะการป้องกันและปราบปราม การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เนื่องจากมีการใช้เลื่อยโซยนต์เป็นอุปกรณ์ในการตัดไม้และแปรรูปไม้ ที่มีประสิทธิภาพสูงกันอย่างแพร่หลาย จึงต้องมีการควบคุมการมีไว้ในครอบครอง และการนำเข้ามา ในราชอาณาจักร ซึ่งจะเป็นการเพิ่มมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า ตามนโยบายของรัฐบาล และในขณะเดียวกันไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพที่ต้องใช้เลื่อยโซยนต์ โดยสุจริต

๓. มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้

แก้ปัญหามติคณะรัฐมนตรีมีจำนวนมากและมีเนื้อหาที่ขัดแย้งกันและมีประชาชนบางส่วนได้รับ สิทธิประโยชน์จากกลไกหรือเครื่องมือในการแก้ปัญหาแล้ว อีกทั้งมีการขึ้นทะเบียนประชาชนตาม มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ แล้วบางส่วน แต่ยังมีเหลืออีกจำนวนมาก ซึ่งเมื่อรวบรวม มติคณะรัฐมนตรีที่มุ่งแก้ปัญหาที่ดินในเขตป่าไม้ หรือที่เกี่ยวข้องกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ แล้ว พบว่ามีไม่น้อยกว่า ๘ มติ ดังแสดงในภาพที่ ๒

มติ ครม. เมื่อวันที่	หลักการ	มาตรการ			หมายเหตุ
		อยู่ก่อนฯ	อยู่ก่อนแต่ล่อแหลมฯ	อยู่หลังฯ	
๓๐ มิ.ย. ๔๑	เห็นชอบในหลักการ ให้สำรวจขึ้นทะเบียนตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ และพิสูจน์ว่าอยู่ก่อน/หลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก	จัดทำขอบเขต และดำเนินการตามกฎหมายให้อยู่ได้ตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ	ให้ช่วยตามความเหมาะสม หรือให้ย้ายไปที่รองรับ มีสาธารณูปโภคและสิทธิตามกฎหมาย	ให้ย้ายไปที่รองรับ มีสาธารณูปโภคและสิทธิตามกฎหมาย หากย้ายไม่ได้ทันทีให้ควบคุมพื้นที่ และจัดระเบียบให้พอกับการดำรงชีพ	
๒๔ เม.ย. ๕๐	อนุมัติให้ มติ ๓๐ มิ.ย. ๒๕๔๑ มีผลในทางปฏิบัติ และเร่งรัดให้แล้วเสร็จภายใน ๒ ปี	ให้เพิกถอนป่าอนุรักษ์ และขออนุญาตตาม พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ ๒๕๐๗	-	ให้ช่วยเหลือตามโครงการประชามศ เศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ป่าไม้	กรณีไม่ ยางพาราใน ป่าอนุรักษ์
๒๔ ก.ค. ๕๐	เห็นชอบในหลักการ โครงการจัดการที่ดินฯ ๓ โครงการ และให้ กษ. สนับสนุนภาพถ่ายออร์โธรี ๑:๔,๐๐๐ ในการปฏิบัติตามโครงการ				
๑๔ ต.ค. ๕๑	เห็นชอบให้ตัดไม้ยางพารา เพื่อปลูกทดแทนใหม่ ไม่เกินร้อยละ ๔ ของพื้นที่ปัญหา และพิสูจน์สิทธิที่ดิน	ให้เพิกถอนป่าอนุรักษ์ และขออนุญาตตาม พรบ.ป่าสงวนฯ ๒๕๐๗ ตามมติ ครม. ๒๔ เม.ย. ๕๐	-	-	เฉพาะในเขต อช. บูโด-สุโขทัย
๑๑ พ.ค. ๕๒	เห็นชอบตามผลการเจรจา และข้อเสนอการแก้ไข ๔ กลุ่มปัญหาเกษตรกรภาคเหนือ	ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายที่ดิน	-	ให้แก้ไขเป็นรายกรณี ตามสภาพความเป็นจริง	เฉพาะ เกษตรกร ภาคเหนือ
๒ มิ.ย. ๕๓	เห็นชอบหลักการ แนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ทั้งมาตรการฟื้นฟูระยะสั้นและระยะยาว โดยมาตรการปัญหาเรื่องที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ให้จัดทำโฉนดชุมชน โดยมีการพิสูจน์สิทธิที่อยู่อาศัยผ่านภาพถ่ายทางอากาศ และวิธีอื่นๆ ที่ไม่ใช่เอกสารสิทธิเพียงอย่างเดียว โดยให้ตั้งอนุกรรมการเป็นการเฉพาะ				แผนระยะสั้น ๖ - ๑๒ เดือน
๓ ส.ค. ๕๓	เห็นชอบหลักการ แนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ทั้ง ๕ ด้าน โดยมาตรการด้านการจัดการทรัพยากร ให้เพิกถอนพื้นที่ป่า อนุรักษ์ ป่าสงวนฯ ที่ทับซ้อนกับที่ทำกินและอยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยง				แผนระยะยาว ๑ - ๓ ปี
๗ ก.ค. ๕๘	รับทราบแนวทาง การจัดการป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพบนพื้นที่สูงชัน (เขาหัวโล้น) ๑๓ จังหวัดภาคเหนือ ๘.๖ ล้านไร่ ในระยะ ๒๐ ปี ในแนวคิด การควบคุมดูแลพื้นที่ การดูแลคน และการพัฒนาด้านการเกษตร ภายใต้วิสัยทัศน์ “เพิ่มพื้นที่สีเขียวบนพื้นที่ป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพที่สูงชันอย่างยั่งยืน” ประกอบด้วย ๗ ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติต่อไปจะให้หน่วยงานดำเนินการในกรอบของ คทช.				นำร่องในพื้นที่ จ.เชียงใหม่ จ.น่าน

ภาพที่ ๒ มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้

ฝ่ายบริหารได้พยายามแก้ไข้ปัญหาโดยมีมติคณะรัฐมนตรีเพื่อการแก้ไข้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในหลายฉบับ ทั้งมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไข้ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ในภาพรวมทั้งในรูปแบบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไข้ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. ๒๕๓๕ (กปร.) ซึ่งได้มีการแก้ไข้ปรับปรุงเป็นฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๗ และที่เป็นมติคณะรัฐมนตรี เช่น มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ รวมถึงมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องดังกล่าวอีกหลายมติ และมติคณะรัฐมนตรีที่แก้ไข้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าอนุรักษ์โดยเฉพาะ เช่น มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ซึ่งมีความสำคัญในการแก้ไข้ปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ หลักการสำรวจขึ้นทะเบียนตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์และพิสูจน์สิทธิ์ว่าอยู่ก่อนหรือหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ ตามกฎหมายครั้งแรกโดยได้มีการกำหนดมาตรการและเงื่อนไขสำหรับผู้ครอบครองที่ดินในป่าอนุรักษ์ไว้ ต่อมาได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๐ โดยเร่งรัดการพิสูจน์สิทธิ์ให้เสร็จภายใน ๒ ปี จากนั้นได้มีมติรัฐมนตรีเพื่อแก้ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในที่ดินป่าไม้เฉพาะพื้นที่ หรือเฉพาะกลุ่มเฉพาะชนิดไม้ที่ปลูก แต่การแก้ไข้ปัญหาโดยการกำหนดนโยบายทางบริหารเป็นมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวไม่สามารถแก้ไข้ปัญหาได้ เนื่องจาก

๑) มติคณะรัฐมนตรีเป็นเพียงคำสั่งของฝ่ายบริหารไม่สามารถยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายได้ ทำให้ผู้ที่อยู่ระหว่างการพิสูจน์สิทธิถูกจับกุมดำเนินคดีได้ เพราะส่วนใหญ่เป็นการอ้างสิทธิครอบครอง โดยไม่มีหลักฐานหรือเอกสารสิทธิที่ทางราชการรับรองตามกฎหมาย ผู้ครอบครองต้องการเพียงการครอบครองและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่หรือป่าได้โดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ซึ่งเป็นปัญหาจากกฎหมายเกี่ยวกับป่าอนุรักษ์ เช่น พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ หรือพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งไม่มีบทบัญญัติใดที่สามารถอนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าได้ แต่ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๐) พบว่ามีผู้ครอบครองที่ดินในเขตป่าอนุรักษ์เพื่อใช้ประโยชน์ประมาณ จำนวน ๕,๙๙๐,๒๖๙ ไร่ ประกอบด้วยผู้ครอบครองพื้นที่ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๖ จำนวน ๓,๖๕๑,๕๐๖ ไร่ และผู้ครอบครองพื้นที่หลังปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๖ (ผู้ครอบครองรายใหม่) จำนวน ๒,๓๓๘,๗๖๓ ไร่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๖๐) ซึ่งมีข้อจำกัดในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับผู้ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ที่ดินป่าอนุรักษ์ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติหรือมาตรการในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม อีกทั้งที่ผ่านมาการบังคับใช้กฎหมายยังขาดประสิทธิภาพ จึงควรแก้ไข้ปรับปรุงพระราชบัญญัติดังกล่าวให้สามารถจัดระเบียบการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าได้อย่างเหมาะสม

๒) หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิสูจน์ยังไม่เป็นที่ยุติหรือชัดเจนแน่นอน ดังนี้

๒.๑) การกำหนดระยะเวลาการพิสูจน์การครอบครองไม่ตรงกัน มีทั้งก่อนและหลังการเป็นที่ดินของรัฐ หรือก่อนและหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ก่อนหรือหลังการประกาศเขตป่าอนุรักษ์

๒.๒) การแจ้งการครอบครองยังไม่ครบตามความเป็นจริง และมีการเปลี่ยนแปลงผู้ครอบครองจากที่แจ้งไว้ การพิสูจน์สิทธิเป็นไปเพื่อการให้สิทธิอยู่อาศัยในป่า เพื่อให้ราษฎรที่ยากไร้ที่ทำกิน

มีที่ทำกินและอยู่อาศัย แต่ยังคงมีความเข้าใจว่าต้องได้กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง จึงมีผู้ไม่ยอมรับการพิสูจน์สิทธิ ทำให้การพิสูจน์สิทธิไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาของรัฐ

๒.๓) การกำหนดเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในบางพื้นที่ยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ทำให้มีผู้อาศัยทำกินอยู่ในป่าที่มีสภาพเป็นป่าต้นน้ำ ที่ยากต่อการย้ายออก เพราะไม่ยินยอม หรือเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มคนในป่าต้นน้ำนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางราชการไม่สามารถหาพื้นที่ทำกินอื่นทดแทนได้

๒.๔) การพิสูจน์สิทธิต้องพิจารณาจากทั้งภาพถ่ายทางอากาศเพื่อดูร่องรอยการทำกิน หรือใช้พื้นที่ และผู้ครอบครองที่แท้จริงที่ต้องใช้การพิสูจน์ทางทะเบียนหรือการพิสูจน์โดยการรับรองบุคคลที่จำเป็นต้องใช้ทั้งทางเทคนิคและปกครอง หลักฐานทางทะเบียน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน แต่ยังไม่ประสบปัญหา ทำให้ขาดการยอมรับในภาพถ่ายทางอากาศ ผู้ครอบครองที่แท้จริง

๒.๔.๑) ขาดกลไกในการดำเนินการ เพราะการพิสูจน์สิทธิมีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน แต่ยังไม่มีการบูรณาการการปฏิบัติงานในรูปแบบที่ชัดเจน จึงเป็นไปได้ยาก

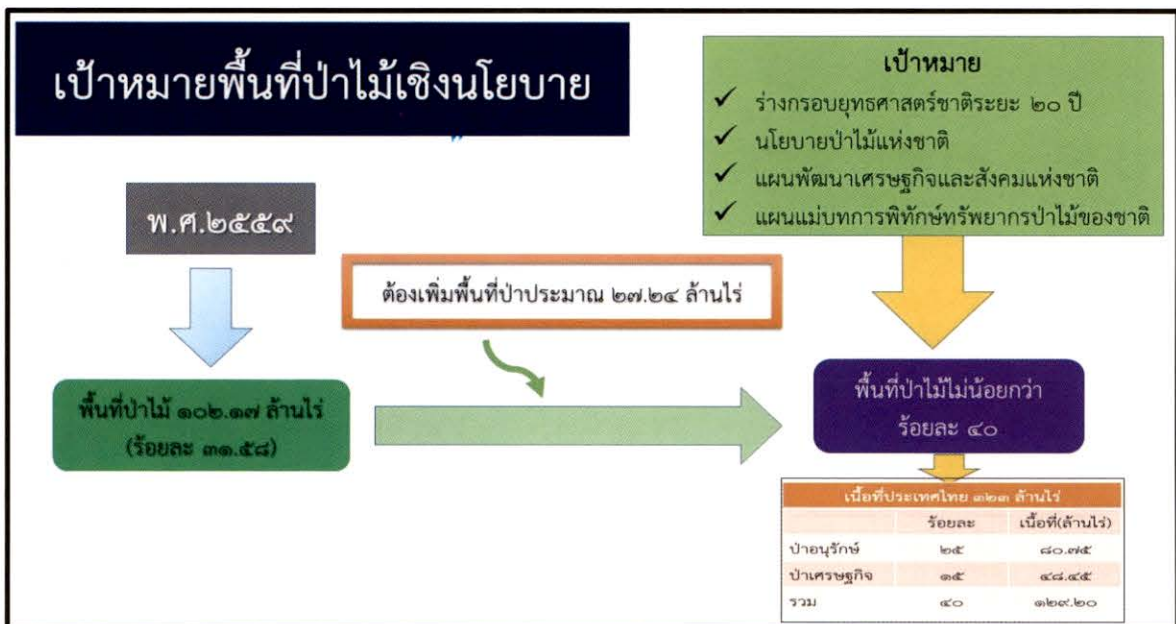
๒.๔.๒) ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในการอ่านแปลแผนที่ เพราะการพิสูจน์สิทธิทั่วประเทศมีจำนวนมากผู้เชี่ยวชาญที่มีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

๒.๔.๓) ขาดการผลักดันการดำเนินการให้เป็นรูปธรรม เพราะแม้จะมีการกำหนดระยะเวลาในการพิสูจน์สิทธิไว้ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามระยะเวลา เพราะหลักเกณฑ์ที่ไม่ชัดเจน แน่นนอนยอมทำให้เจ้าหน้าที่ไม่อาจดำเนินการได้เพราะเกรงว่าจะกระทบสิทธิของราษฎร หรือการกระทำนั้นไม่ชอบที่อาจต้องรับผิดชอบต่อไป

บทที่ ๓ สถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

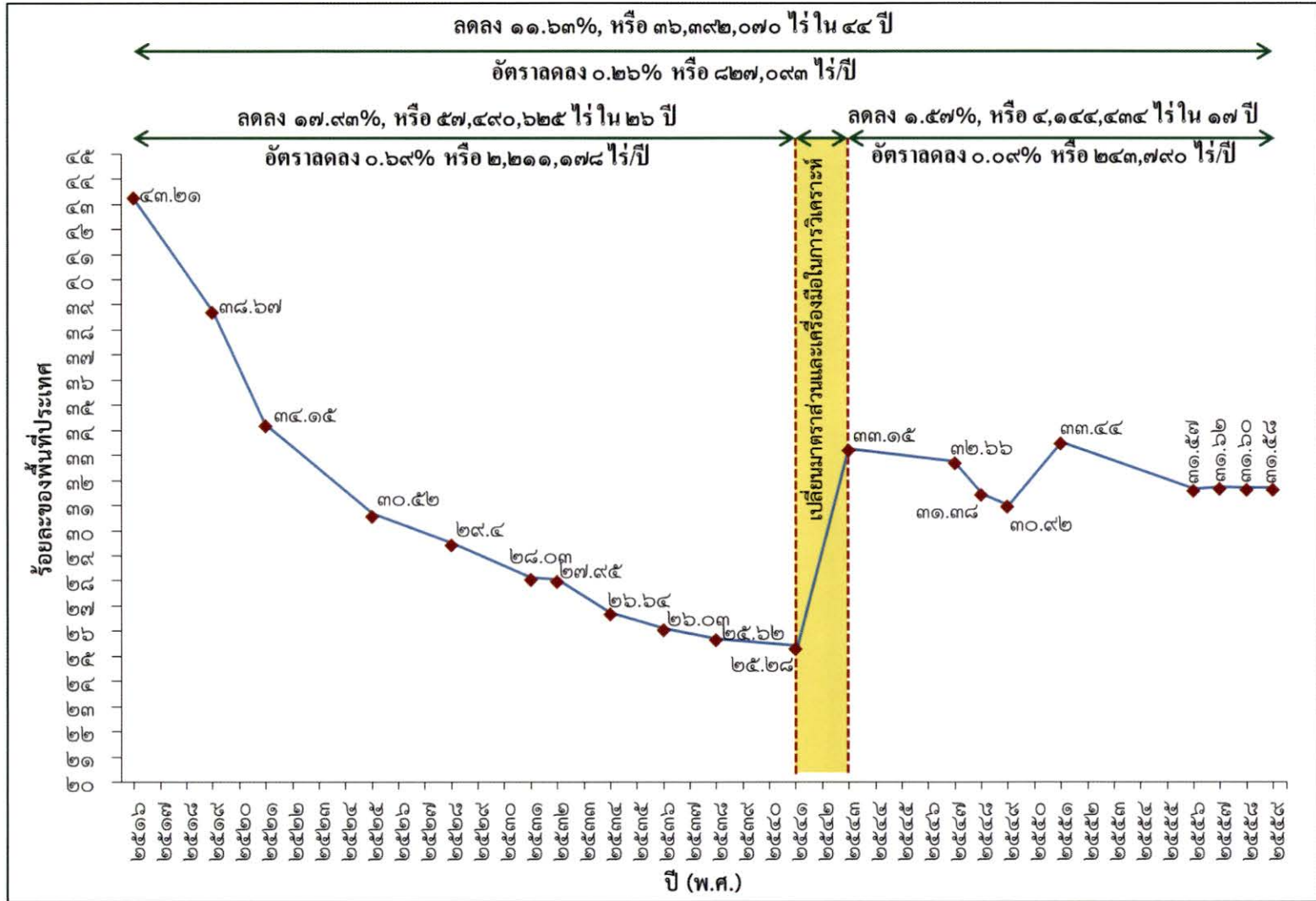
๑. สถานการณ์พื้นที่ป่าไม้ของชาติ

ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ประเทศไทยมีพื้นที่ที่ยังคงมีสภาพป่าไม้ประมาณ ๑๐๒.๑๗ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๘ ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, ๒๕๖๐) ในขณะที่ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) นโยบายป่าไม้แห่งชาติ (เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๘) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) กำหนดเป้าหมายให้มีพื้นที่ป่าไม้ในประเทศทั้งป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเพื่อเศรษฐกิจไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ (ภาพที่ ๓) ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องเพิ่มพื้นที่ป่าไม้อีกไม่น้อยกว่า ๒๗.๒๔ ล้านไร่

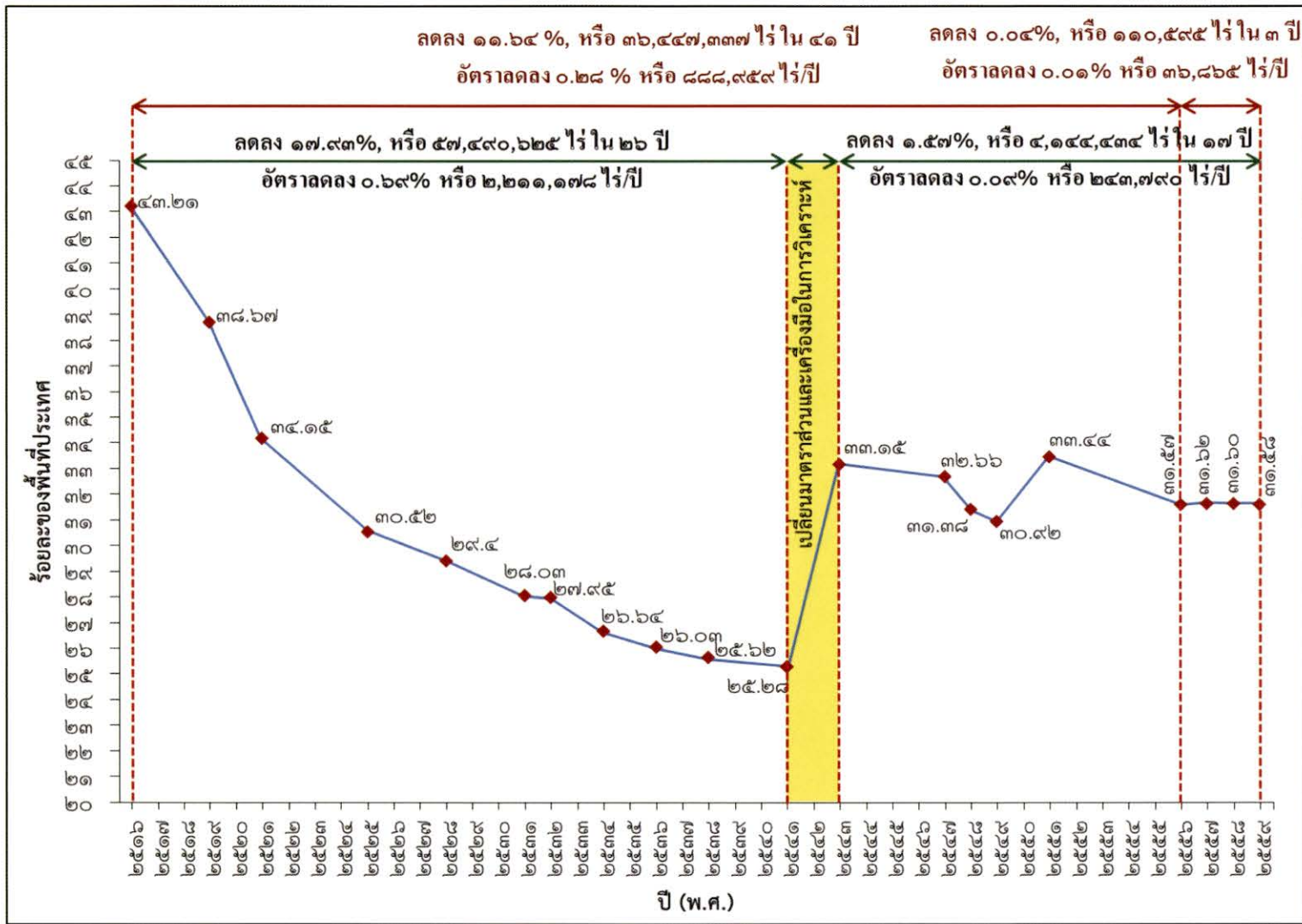
ภาพที่ ๓ เป้าหมายพื้นที่ป่าไม้เชิงนโยบาย

จากรายงานข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ของกรมป่าไม้พบว่า พื้นที่ป่าไม้ลดลงในช่วง ๔๔ ปีที่ผ่านมา ประมาณ ๓๖.๓๙ ล้านไร่ หรือเฉลี่ยปีละประมาณ ๘๒๗,๐๙๓ ไร่ และมีแนวโน้มลดลง (ภาพที่ ๔) โดยเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึง ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ จะพบว่าการเปลี่ยนพื้นที่ป่าของประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็นสองช่วง เนื่องจากมาตราส่วนข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มีความแตกต่างกัน ได้แก่ช่วง ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๑ รวมระยะเวลา ๒๖ ปี พื้นที่ป่าลดลงจาก ๑๓๙ ล้านไร่ เหลือ ๘๑ ล้านไร่ หรือคิดเป็นอัตราการลดลงของพื้นที่ป่าประมาณ ๒.๒ ล้านไร่ต่อปี และช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ถึง ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ รวมระยะเวลา ๑๗ ปี พื้นที่ป่าลดลงจากประมาณ ๑๐๖.๓๒ ล้านไร่ เหลือ ๑๐๒.๑๗ ล้านไร่ หรือคิดเป็นอัตราการลดลงของพื้นที่ป่าประมาณ ๒.๔ แสนไร่ต่อปี จากการลดลงของพื้นที่ป่าจำนวนมากในระยะเวลาที่ผ่านมา มีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าไม้และสถานภาพของพืชและสัตว์หลายชนิด โดยบางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้วและบางชนิดเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หายาก และถูกคุกคาม รวมถึงเป็นสาเหตุสำคัญในการเกิดภัยธรรมชาติของประเทศ เช่น ภัยแล้ง และอุทกภัย

ภาพที่ ๔ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖ - พ.ศ. ๒๕๕๙
ที่มา : กรมป่าไม้ (๒๕๖๐)

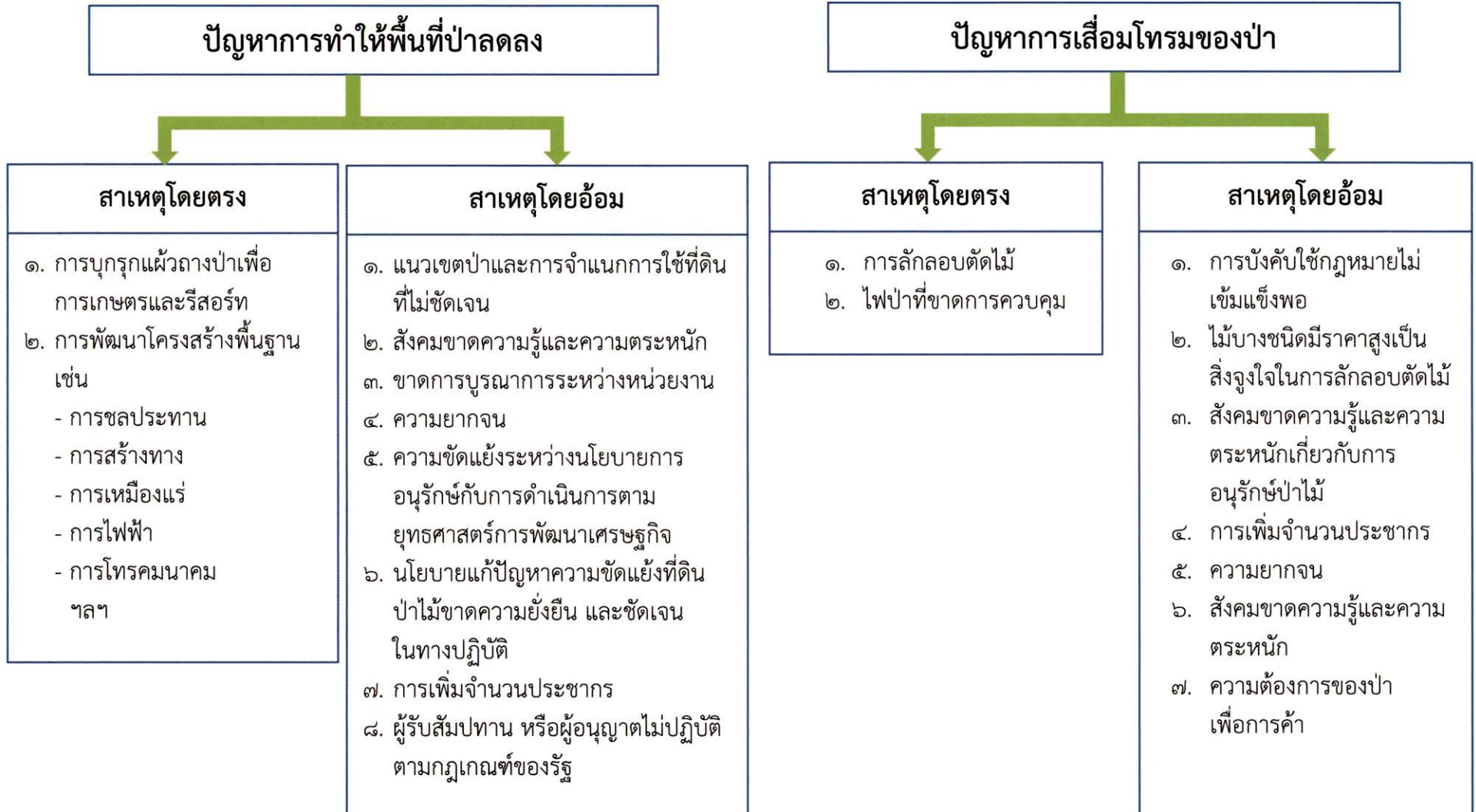
รัฐบาลปัจจุบันได้พยายามหยุดยั้งและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจังและเกิดผลสัมฤทธิ์มากกว่าช่วงที่ผ่านมา สังเกตได้จากในช่วง ๔๑ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึง ปี พ.ศ. ๒๕๕๖) พื้นที่ป่าไม้ลดลงประมาณ ๓๖.๔๕ ล้านไร่ หรือเฉลี่ยปีละประมาณ ๘.๙ แสนไร่ ในขณะที่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๙ หรือในช่วงรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่ามีการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดประมาณ ๑๑๐,๕๙๕ ไร่ หรือเฉลี่ยปีละประมาณ ๓๖,๘๖๕ ไร่ ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับช่วงก่อนหน้าโดยมีอัตราการลดลงของพื้นที่ป่าไม้น้อยที่สุดตั้งแต่มีการรายงานข้อมูลของกรมป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ดังแสดงในภาพที่ ๕ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็ยังไม่สามารถหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างเด็ดขาด

ภาพที่ ๕ สถานการณ์พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยช่วงก่อนและหลังปี พ.ศ. ๒๕๕๗
ที่มา : กรมป่าไม้ (๒๕๖๐)

๒. สาเหตุการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ของชาติ

การวิเคราะห์ถึงสาเหตุหลักของการลดลงของพื้นที่ป่า (Deforestation) และการทำให้ป่าเสื่อมโทรม (Degradation) โดย UN-REDD (๒๐๑๓) พบว่า ปัจจุบันจำนวนประชากรในประเทศไทยมีอัตราเพิ่มมากขึ้น พร้อมกับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประชาชนมีความต้องการใช้ประโยชน์จากป่าไม้มากขึ้นจนเกินขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยมีการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การใช้และเผาพื้นที่ป่าเพื่อการเกษตร การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับท่องเที่ยว โดยสร้างเป็นสถานที่พักผ่อน สถานตากอากาศ สนามกอล์ฟ รวมถึงการซื้อที่ดินเพื่อการเก็งกำไร เป็นต้น นอกจากนี้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของรัฐ ได้แก่ การสร้างเขื่อน การตัดถนน และการทำแนวสายไฟแรงสูงก็ยังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการทำลายพื้นที่ป่าเป็นบริเวณกว้าง โดยสรุปแล้ว สาเหตุหลักของการลดลงของพื้นที่ป่าและการทำให้ป่าเสื่อมโทรม ดังแสดงในภาพที่ ๖ (UN-REDD, ๒๐๑๓)

๑๓

ภาพที่ ๖ สาเหตุหลักของการลดลงของพื้นที่ป่าและการทำให้ป่าเสื่อมโทรมในประเทศไทย

อย่างไรก็ตามประเทศไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศหรือการขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้ความสมดุลของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดิน ซึ่งจากข้อมูลการถือครองที่ดินพบว่า การถือครองที่ดินมีการกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนบางกลุ่ม ซึ่งกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ ๒๐ ที่มีการถือครองที่ดินมากที่สุดมีสัดส่วนการถือครองที่ดินสูงถึงเกือบร้อยละ ๘๐ ของพื้นที่ทั้งหมด ในขณะที่กลุ่มผู้ถือครองที่ดินน้อยที่สุดร้อยละ ๒๐ มีสัดส่วนการถือครองที่ดินเพียงร้อยละ ๐.๓ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๗) ซึ่งปัญหาความยากจนหรือไร้ที่ดินทำกินนับว่าเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าอย่างไม่เหมาะสม

หน้าว่าง

บทที่ ๔

ความพยายามแก้ไขปัญหาระบบนิเวศป่าไม้จากอดีตถึงปัจจุบัน

การดำเนินงานพัฒนาภาคเกษตรกรรมนโยบายเพื่อหยุดยั้งการลดลงของพื้นที่ป่า (Deforestation) และการทำให้ป่าเสื่อมโทรม (Degradation) ได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ผ่านช่วงเวลาหลายรัฐบาล แต่ก็ยังไม่สามารถหยุดยั้งการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ของชาติได้ ดังแสดงในภาพที่ ๗ และมีรายละเอียดดังนี้

๑. นโยบายผ่อนปรนการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ๔ เมษายน ๒๕๑๘

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๒๑ อัตราการลดลงรายปีของพื้นที่ป่าไม้สูงสุด คือ ประมาณ ๗ ล้านไร่ต่อปี ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับกรณีที่นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้มีหนังสือสั่งการที่ สร. ๐๒๐๓/๔๓๘๑ ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๘ เรื่อง ราษฎรเข้าทำกินในป่าสงวนแห่งชาติ โดยวางมาตรการแก้ไขปัญหารัฐมนตรีจำนวนมากได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรม ในกรณีที่ถูกเจ้าหน้าที่จับกุมเนื่องจากได้รุกเข้าไปทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยในหนังสือดังกล่าวได้ระบุให้ราษฎรที่ทำกินอยู่นั้นคงอยู่ทำกินต่อไปได้ ถ้าถูกเจ้าหน้าที่จับกุมคุมขังไว้ก็ให้เจ้าหน้าที่ปล่อยตัวไป และถ้าราษฎรผู้นั้นจะเข้าทำกินในที่นั้นก็ให้เข้าทำกินได้ และห้ามบุกรุกป่าสงวนเพิ่มเติมเป็นการเด็ดขาดหากบุกรุกเข้าไปย่อมเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย จะถูกดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

๒. นโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง ทำให้ขาดทิศทางที่ชัดเจน อีกทั้งสถานการณ์ป่าไม้ได้เสื่อมโทรมลง เช่น พื้นที่ป่าไม้ในขณะนั้นเหลือน้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ของเนื้อที่ประเทศ เพื่อให้การจัดการและการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ สามารถกระทำอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและประสานสอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติชนิดอื่น จึงสมควรกำหนดนโยบายการป่าไม้แห่งชาติไว้ให้เป็นการแน่นอน เพื่อให้ส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้มีความเข้าใจร่วมกันและถือเป็นแนวทางปฏิบัติ อันจะทำให้การพัฒนาป่าไม้เป็นไปอย่างราบรื่น และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รัฐบาลในขณะนั้นจึงได้ออกโดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ มีทั้งหมด จำนวน ๒๐ ข้อ มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชาติทั้งป่าอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศโดยมีการกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการจัดการ พัฒนา คุ้มครองรักษา และใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อันจะทำให้ประเทศได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าทางสังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

๓. การปิดสัมปทานทำไม้ป่าบกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๒

เนื่องมาจากอุทกภัยภาคใต้ ที่เกิดขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๑ โดยเฉพาะที่ตำบลกระทุง อำเภอบึงนาราง จังหวัดนครสวรรค์ นอกจากจะทำให้ประชาชนได้รับความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินแล้วยังก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งด้านจิตใจ และเศรษฐกิจอย่างใหญ่หลวง ซึ่งสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือการทำไม้ที่ขาดการควบคุมให้เป็นไปตามหลักวิชาการและการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ดังนั้น รัฐบาลในขณะนั้นจึงได้ออกพระราชกำหนดให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยความเห็นของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการให้สัมปทานป่าไม้สิ้นสุดลงทั้งแปลงได้ และคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สั่งการให้สัมปทานหวงห้ามทุกชนิด (เว้นสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน) ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ทุกสัมปทานสิ้นสุดลงทั้งแปลงเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๒

๔. คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ เรื่อง มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ที่ได้ให้ความเห็นชอบกับมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยมีการกำหนดแนวทางการตรวจพิสูจน์และรับรองสิทธิการอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่ป่า เช่น (๑) กรณีตรวจพิสูจน์แล้วว่าเป็นพื้นที่ที่อยู่มาก่อนการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ และไม่เป็นที่ล่อแหลม คุณภาพต่อระบบนิเวศ ให้ทำการออกหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัย/ทำกินต่อไป (๒) กรณีที่อยู่มาก่อนการประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ แต่เป็นที่ล่อแหลม คุณภาพต่อระบบนิเวศ ต้องกำหนดแผนความช่วยเหลือ หรือย้ายไปในพื้นที่ที่เหมาะสม ซึ่งหากอยู่ในเขตพื้นที่ป่าไม้ ก็ต้องมีการออกหนังสืออนุญาตรับรองสิทธิให้เช่นเดียวกัน และ (๓) กรณีตรวจสอบพิสูจน์แล้วปรากฏว่า เป็นการอยู่อาศัยภายหลังการประกาศเป็นพื้นที่ป่า ต้องพิจารณาดำเนินการจัดทำแผนการเคลื่อนย้ายต่อไป และหากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ทันที ต้องทำการจัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วพื้นที่ป่าไม้ที่มีการใช้ประโยชน์อยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ล่อแหลม คุณภาพต่อระบบนิเวศ ดังนั้น จึงเป็นการยากในการออกหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ และกรณีการย้ายไปใน “พื้นที่ ที่เหมาะสม” นั้น เป็นการยากในทางปฏิบัติเนื่องจาก “พื้นที่ที่เหมาะสม” ในปัจจุบันหายากและส่วนใหญ่มีการครอบครองหรือใช้ประโยชน์แล้ว นอกจากนี้ การกำหนดให้ “ทำการจัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ” ยังมีลักษณะเป็นความคาดหวังที่เกินจริงเมื่อวิเคราะห์สถานภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศไทยในปัจจุบัน

๕. ความพยายามแก้ไขปัญหารัพยากรป่าไม้ของชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึง ปัจจุบัน

ความพยายามแก้ไขปัญหารัพยากรป่าไม้ของชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึง ปัจจุบัน เช่น การประกาศใช้แผนแม่บทแก้ไขปัญหารัพยากรทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (แผนแม่บทการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ) คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ออกคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๖๔/๒๕๕๗ เรื่อง การปราบปรามและการหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ และคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๖๖/๒๕๕๗ เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสภาวการณ์ปัจจุบัน เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ (ภาพที่ ๑๐ และ ๑๑) โดยมีเป้าหมายเพื่อกำหนดแนวทางการปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถลดผลกระทบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศโดยรวม โดยมีบทบัญญัติที่สำคัญเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหารัพยากรป่าไม้ของชาติได้แก่

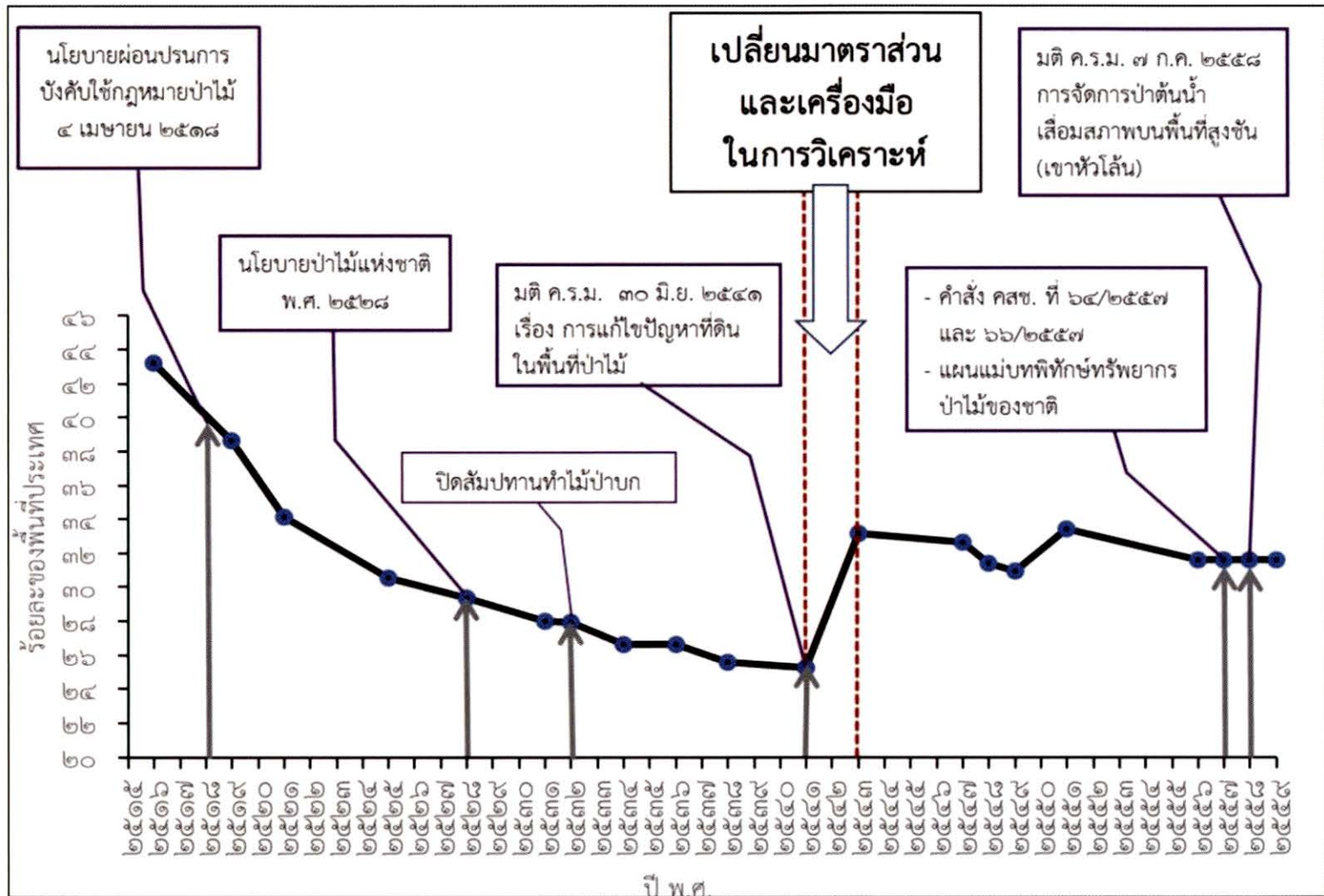
- การดำเนินการใด ๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อยและผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม นั้น ๆ ก่อนคำสั่งนี้มีผลบังคับใช้ ยกเว้นผู้ที่บุกรุกใหม่จะต้องดำเนินการสอบสวนและพิสูจน์ทราบ เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

- การดำเนินการเร่งด่วนในปัจจุบัน คือ การป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติมด้วยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเด็ดขาด

- การดำเนินการแก้ไขปัญหาลูกข่ายที่สั่งสมมาตั้งแต่เดิมให้หน่วยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพิจารณากำหนดมาตรการและวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อเสนอขออนุมัติจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยด่วน
- กรณีใด ๆ ที่ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ให้ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการที่กำหนด

อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาลูกข่ายครอบคลุมพื้นที่ปายังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ เนื่องจากเป็นปัญหาที่สั่งสมมานาน และยังขาดมาตรการและวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ยังได้บัญญัติและปรับปรุงกฎหมาย ทั้งการออกหรือเสนอกฎหมายใหม่ ได้แก่ พระราชบัญญัติ งาม้าง พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ และร่าง พระราชบัญญัติ ป่าชุมชน พ.ศ. อีกทั้งยังมีการปรับปรุงกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติ สวนป่า พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ พระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และ พระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาพที่ ๗ นโยบายแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ กับ พื้นที่ป่า

บทที่ ๕

ข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ

การแก้ไขปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าไม้และความพยายามเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาโดยลำดับในทุกรัฐบาล โดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ รัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความเห็นชอบ “แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน” รัฐบาลได้เร่งรัดการบังคับใช้กฎหมายกับผู้บุกรุกทำลายป่า ตลอดจนการใช้ความพยายามในการเพิ่มพื้นที่ป่า ทั้งพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเพื่อเศรษฐกิจ

คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันสัญญาแห่งชาติ ได้เสนอรายงานการศึกษา เรื่อง “การแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ของชาติ” ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางตามนโยบายรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาในประเด็นหลักที่สำคัญ เช่น “ด้านนโยบาย แผน และองค์กร” เสนอให้ ทบทวน ปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานและกลไกในการปฏิบัติงานในแบบบูรณาการ และเสนอให้จัดตั้ง คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เป็นต้น “ด้านระบบฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้” ได้เสนอดำเนินการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One map) “ด้านกฎหมาย” ได้เสนอให้ทบทวน ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และมติคณะรัฐมนตรีที่ล้าสมัยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ข้อเท็จจริงในปัจจุบัน

คณะกรรมการเห็นว่าข้อเสนอในประเด็นหลักที่สำคัญทั้ง ๓ ด้านข้างต้น จะต้องมีการศึกษาต่อยอดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยน้อมนำหลักการทรงงานและแนวพระราชดำริของรัชกาลที่ ๙ รวมทั้งประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาดูงาน และกรณีศึกษาที่ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันแต่มีปัญหาอุปสรรค และที่ดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ มาศึกษา วิเคราะห์ และสรุปเป็นแนวทางข้อเสนอเพื่อการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ ดังนี้

๑. การหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้

การทำลายทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบันมีหลายกรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของผู้บุกรุกรายใหญ่ หรือผู้มีอิทธิพล หน่วยงานหลักด้านทรัพยากรป่าไม้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานด้านความมั่นคงคือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ภายใต้รัฐบาลของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้พยายามหยุดยั้งและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจังและเกิดผลสัมฤทธิ์มากกว่าช่วงที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ยังไม่สามารถหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างเด็ดขาด และยังคงสร้างกลไกที่ยั่งยืนในการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ด้วย

๑.๑ การปรับปรุงโครงสร้าง กอ.รมน. เพื่อสนับสนุนการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้

เป็นการปรับปรุงโครงสร้างของ กอ.รมน. ให้มีศักยภาพในการสนับสนุนหน่วยงานหลักด้านทรัพยากรป่าไม้ในการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะกรณีของการบุกรุกรายใหญ่หรือผู้มีอิทธิพล โดยควรมีหน่วยงานส่วนกลางที่มีลักษณะมุ่งปฏิบัติการ ในภารกิจ ป้องกันและปราบปรามและพร้อมที่จะเผชิญเหตุต่อภัยคุกคามด้านทรัพยากรป่าไม้ในแต่ละภูมิภาค รวมถึงการบูรณาการ

ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างแท้จริง โดยสร้างกลไกตามระเบียบราชการที่สามารถให้หน่วยงานต่าง ๆ มามีส่วนร่วมในการปฏิบัติดังกล่าว พร้อมทั้งให้มีฝ่ายสนับสนุน คือ งานกฎหมายและข้อมูล (วิเคราะห์ข้อมูล ภูมิสารสนเทศแบบ near real time เพื่อติดตามอย่างทันทั่วทั้งที่ (Monitoring) ข้อมูลแนวเขตป่า สถานภาพป่าไม้ และข้อมูลสนับสนุนอื่น ๆ)

โดยมีหน่วยเฉพาะกิจป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้ประจำ ทั้งส่วนกลางและภาคต่าง ๆ กำลังหลักเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารสนธิกำลังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานจากกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทหาร ตำรวจ, กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีหน้าที่ป้องกันและ ปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๑.๒ หตุยถึงการปลูกพืชเกษตรในพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่ได้รับการอนุญาตตามกฎหมาย

ปัจจุบันประเทศไทยรวมถึงในระดับนานาชาติเกิดปัญหาการขาดแคลนอาหารและพลังงาน ทำให้รัฐบาลที่ผ่านมาและหน่วยงานภาคเอกชนพยายามส่งเสริมให้ประชาชนปลูกพืชอาหาร พืชพลังงาน และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น ข้าวโพด ยางพารา มันสำปะหลัง และปาล์ม ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการโดยประชาชนในท้องถิ่นจนถึงผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ประกอบอาชีพดังกล่าว แต่ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาต่อทรัพยากรป่าไม้ กล่าวคือ ประชาชนบางแห่งได้เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจเข้าไปในพื้นที่ป่าไม้ ทำให้พื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการ หตุยถึงการปลูกพืชเกษตรในพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่ได้รับการอนุญาตตามกฎหมาย ดังนี้

๑.๒.๑ กรณียางพารา

สถานการณ์เกี่ยวกับการส่งออกผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพาราในระยะยาวอยู่ใน สถานภาพที่มีความเสี่ยงสูงเกี่ยวกับราคา และการแข่งขันทางการตลาด โดยมีสาเหตุที่สำคัญคือ พื้นที่ปลูก ยางพารามีจำนวนมากเกินศักยภาพในการส่งออกหรือใช้ภายในประเทศ เนื่องจากพื้นที่ปลูกพารามากกว่า ๓ ล้านไร่ อยู่ในเขตป่าไม้ที่ไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย และปัจจุบันได้มีการส่งออกไม้ยางพาราส่วนใหญ่ ไปยังประเทศจีนเท่านั้น ปัญหาสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถส่งผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพาราไปยังภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น คือ พื้นที่สวนยางพาราของประเทศไทยส่วนใหญ่ยังไม่ผ่านการรับรอง ป่าไม้ในระดับนานาชาติ (Forest Certification) ซึ่งเป็นกลไกในระดับนานาชาติรูปแบบหนึ่งในการป้องกัน และจัดการปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้และส่งเสริมให้การบริหารจัดการป่าไม้เกิดดุลยภาพทั้งมิติทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามหลักสากล อีกทั้งระบบการรับรองป่าไม้จะไม่รับรองสวนยางพารา ที่ปลูกในที่ดินที่ผิดกฎหมายซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีหน่วยงานภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจได้รับการรับรองการจัดการป่าไม้เพียง ๗ ราย เท่านั้น โดยครอบคลุมพื้นที่ของเกษตรกรรายย่อยเพียงร้อยละ ๐.๑๒ และสวนยางพาราขนาดใหญ่เพียงร้อยละ ๓.๔๙ ของพื้นที่ปลูกทั้งหมดในประเทศ (สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย, ๒๕๖๐) ดังนั้นจึงมีข้อเสนอ ดังนี้

๑) จำแนกพื้นที่สวนยางพาราที่อยู่นอกเขตพื้นที่ป่าไม้และในพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่ได้รับการ อนุญาตตามกฎหมาย

๒) กรณีสวนยางพาราที่อยู่นอกเขตพื้นที่ป่าไม้ ให้พัฒนาระบบการรับรองป่าไม้ (Forest Certification) เพื่อสนับสนุนการหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และเพิ่มช่องทางการตลาดในการส่งออกไปยังต่างประเทศ รวมทั้งแก้ปัญหาหรือป้องกันวิกฤติการณ์ไม้รับซื้อผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพารา (IUU) ในอนาคต โดย

๒.๑) กำหนดหรือสร้างองค์กรที่มีภารกิจในการรับมือหรือเจรจากับผู้ซื้อและสร้างการรับรู้กับผู้เกี่ยวข้อง เช่น การยางแห่งประเทศไทย ร่วมกับ กระทรวงการต่างประเทศ

๒.๒) สร้างการรับรู้กับหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจระบบการรับรองป่าไม้

๒.๓) พัฒนาศักยภาพและสร้างความพร้อมของผู้ทำสวนยางพาราและผู้ประกอบธุรกิจไม้ยางพาราในประเทศไทย เพื่อให้ได้รับการรับรองในระดับนานาชาติ

๓) กรณีสวนยางพาราในพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่ได้รับการอนุญาตตามกฎหมาย

ให้ดำเนินการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์หรือบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดตามนโยบายรัฐบาลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑.๒.๒ กรณีพืชเกษตรอื่น เช่น ข้าวโพด ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง

๑) สร้างระบบตรวจสอบแหล่งที่มาของผลผลิตทางการเกษตร (Traceability) ที่มีการซื้อ - ขาย ว่าแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรมาจากที่ดินที่เกิดจากการทำลายทรัพยากรป่าไม้หรือไม่ โดยภาครัฐเป็นผู้วางระบบหลักและสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน

๒) กำหนดมาตรการให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออก ผู้รวบรวมผลผลิต มีการเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งผลิตที่มาจากที่ดินที่ครอบครองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

๓) ส่งเสริมการปลูกพืชอื่นที่เหมาะสมทดแทนการปลูกพืชเกษตรที่บุกรุกป่า และใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต

๑.๓ การจัดระเบียบและแก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ของรัฐ

๑.๓.๑ การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายและนโยบายเพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาที่ดินป่าไม้

โดยเร่งดำเนินการออกหรือปรับปรุงกฎหมายนโยบายเพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ปัญหาที่ดินป่าไม้ ดังนี้

๑) ออกพระราชบัญญัติป่าชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ส่งเสริมแนวคิดคนกับป่าสามารถอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานการพึ่งพาอาศัยกัน และเป็นการกระจายอำนาจให้ชุมชนบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็นทางการ

๒) ปรับปรุงพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษาฟื้นฟู การจัดการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินในป่าอนุรักษ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น มาตรการคนอยู่กับป่าชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขที่ก่อกวนการอนุรักษ์

๓) ทบทวนปรับปรุงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การอนุรักษ์ คุ่มครอง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้มีความเชื่อมโยงกับกฎหมายอื่นๆ เช่น ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๕๗ โดยทบทวนมาตรการในการออกเอกสารแสดงสิทธิในที่ดิน, พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยทบทวนแผนการใช้ประโยชน์ในที่ดิน การปรับปรุงพัฒนาที่ดิน ปัญหาพื้นที่ที่เป็นสภาพป่าที่สมบูรณ์และการเปลี่ยนการครอบครองหรือใช้ประโยชน์ไปเป็นของนายทุน หรือกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาสภาพดินและน้ำ ดังเช่น พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๑ หรือกฎหมายที่ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่า เป็นต้น

๔) จัดทำประมวลกฎหมายป่าไม้ โดยนำกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ทุกฉบับมาจัดทำเป็นประมวลกฎหมายป่าไม้ เพื่อสร้างเอกภาพในการบริหารจัดการและการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓.๒ ปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐ

ในเบื้องต้นควรเร่งดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑:๔๐๐๐ (One Map) และปรับปรุงประสิทธิภาพของกลไกภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๕ เกี่ยวกับการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐ และปรับปรุงหรือยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐซึ่งมีหลายฉบับและไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมติคณะรัฐมนตรีควรมีลักษณะดังนี้

๑) ควรกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ทั้งเรื่องเวลา เงื่อนไข และหลักเกณฑ์และการแจ้งสิทธิที่ผู้พิสูจน์สิทธิจะได้รับตามเงื่อนไขของกฎหมาย โดยในส่วนของกฎหมายที่ต้องมีการแก้ไขควรดำเนินการไว้ก่อนเพื่อความพร้อมเมื่อกฎหมายใช้บังคับ

๒) ควรกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของผู้อยู่อาศัยหรือผู้ใช้ประโยชน์จากป่าอนุรักษ์อย่างเหมาะสมที่เกื้อกูลธรรมชาติ เช่น การให้ผู้ทำประโยชน์หรืออาศัยในป่าต้องฟื้นฟู และรักษาสภาพป่าด้วย

๓) ควรมีคณะกรรมการในการพิสูจน์สิทธิ โดยเป็นคนกลาง เช่น กพร. และสำนักงานธุรการของ กพร. ควรมีความเป็นกลาง เพื่อความโปร่งใส และการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างหน่วยงานเพื่อการยอมรับของหน่วยงานรัฐ และประชาชน ที่ต้องเร่งรัดให้ดำเนินการภายใต้ฐานข้อมูลตามที่แจ้งลงทะเบียนไว้เท่านั้น เพื่อให้ข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติ อีกทั้งควรปรับปรุงประสิทธิภาพของ กพร. ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสม และกำหนดให้ดำเนินการพร้อมกันทุกจังหวัดทั่วประเทศให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี โดยรัฐบาลสนับสนุนจัดสรรงบประมาณให้

๔) ผู้มีสิทธิในการได้รับการพิสูจน์สิทธิต้องผู้ครอบครองที่เป็นผู้แจ้งลงทะเบียนหรือทายาทเท่านั้น การไม่สามารถเปลี่ยนแปลงผู้ครอบครองได้

๕) การใช้ประโยชน์ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงประเภทการใช้ประโยชน์จากที่ลงทะเบียนไว้ได้

๖) ควรกำหนดสิทธิที่ได้จากการพิสูจน์ให้ชัดเจนว่าเป็นสิทธิในการให้ใช้พื้นที่ หรือ สิทธิอื่น ๆ เพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกันกับกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ฉบับอื่น ๆ

๗) ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติราษฎรขอใช้พื้นที่ได้ ควรเร่งรัดการ ดำเนินการกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอใช้พื้นที่ป่าสงวน โดยกำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาต ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนต้องปลูกต้นไม้ตามจำนวนที่กำหนดด้วย

๘) ควรสร้างผู้เชี่ยวชาญในการอ่านแปลแผนที่ และการรังวัด อาจให้เอกชนหรือ สถาบันการศึกษาเป็นผู้อ่านแปลแผนที่ หรือการรังวัด โดยต้องมีมาตรการเก็บรักษาความลับ การตรวจสอบ ความถูกต้อง และการลงโทษผู้กระทำความผิดเพราะเป็นเรื่องกระทบสิทธิประชาชนและอำนาจรัฐ

๑.๔ การศึกษาผลกระทบและความเสี่ยงของโครงการพัฒนาที่ต้องใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้

ทำการศึกษผลกระทบทั้งด้านกายภาพและชีวภาพ เช่น ทรัพยากรดิน ธรณี ป่าไม้ และสัตว์ป่า ของโครงการพัฒนาที่ต้องใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ เช่น การสร้างเขื่อนหรือแหล่งน้ำ ถนน ไฟฟ้า เหมืองแร่ เป็นต้น แล้วจำแนกพื้นที่สำหรับการตัดสินใจอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้อย่างเหมาะสม

๒. การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ตามเป้าหมายของนโยบาย

๒.๑ ป่าเพื่อการอนุรักษ์

พื้นที่ป่าอนุรักษ์ในประเทศไทยในปัจจุบันมีขอบเขตหรือประเภทที่หลากหลาย โดยในที่นี้ มุ่งกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการป่าอนุรักษ์ภายใต้การกำกับดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งได้แก่ ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติ (ออกตามพระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า (ออกตามพระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕) และป่าอนุรักษ์ตามนโยบาย ประกอบด้วย วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ และสวนรุกขชาติ โดยประเทศไทยมีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ จำนวน ๑๐๕,๒๖๙.๒๗ ตารางกิโลเมตร (๖๕,๗๙๓,๒๙๔.๖๖ ไร่) หรือร้อยละ ๒๐.๓๔ ของพื้นที่ประเทศ

อย่างไรก็ตามปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๙) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีพื้นที่ เตรียมการประกาศเป็นเขตป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายจำนวน จำนวน ๖,๖๗๖.๐๙ ตารางกิโลเมตร (๔,๑๗๒,๕๕๘.๕๘ไร่) หรือร้อยละ ๑.๔๗ ของพื้นที่ประเทศ ประกอบด้วย พื้นที่เตรียมการอุทยานแห่งชาติ พื้นที่เตรียมการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่เตรียมการเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

ดังนั้น หากรวมพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีในปัจจุบันกับพื้นที่เตรียมการประกาศให้เป็นเขตป่าอนุรักษ์ ตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว พบว่าปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ป่าอนุรักษ์จำนวน ๑๑๒,๘๘๑.๔๙ ตาราง กิโลเมตร (๗๐,๕๕๐,๙๒๘.๖๐ ไร่) หรือร้อยละ ๒๑.๖๓ ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ป่า อนุรักษ์ตามเป้าหมายที่นโยบายกำหนดให้มีไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศ หรือ ประมาณ ๘๐.๘๘ ล้านไร่ จะพบว่า ประเทศไทยจะต้องเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์อีกไม่น้อยกว่า ๑๐.๓๓ ล้านไร่ หรือ ร้อยละ ๓.๑๙ ของพื้นที่ประเทศ อย่างไรก็ตามข้อมูลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่แสดงข้างต้นนั้น มีบางส่วนที่มีสภาพ

เป็นป่าเสื่อมโทรมหรือภูเขาหัวโล้น ซึ่งจากข้อมูลของกรมป่าไม้และสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISTDA) พบว่า ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าเสื่อมสภาพ (ทั้งป่าอนุรักษ์และป่าประเภทอื่น ๆ) ที่สำรวจเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ จำนวนประมาณ ๓๐ ล้านไร่ (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, ๒๕๖๐)

๒.๑.๑ การฟื้นฟูป่าอนุรักษ์ที่เสื่อมโทรม

ป่าอนุรักษ์ที่เสื่อมโทรมหมายถึงพื้นที่ที่มีการปกคลุมของพืชพรรณที่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นไม้ยืนต้นปกคลุมเป็นผืนต่อเนื่องขนาดเฉลี่ยน้อยกว่า ๓.๑๒๕ ไร่ กล่าวคือ เป็นพื้นที่ป่าที่เป็นเขาหัวโล้นหรือมีลักษณะการปกคลุมของพืชพรรณน้อยกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามการแปลภาพถ่ายดาวเทียม และเป็นพื้นที่ที่ไม่มีบุคคลครอบครองหรือใช้ประโยชน์ โดยการฟื้นฟูป่าอนุรักษ์ที่เสื่อมโทรมให้ดำเนินการดังนี้

๑) การจำแนกพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเพื่อการบริหารจัดการ

๑.๑) ประเมินและจำแนกเขตป่าเสื่อมโทรมทั้งประเทศ และจัดทำฐานข้อมูลป่าเสื่อมโทรมและป่าที่ถูกบุกรุก ตามภูมิสังคม สภาพปัญหาและหลักวิชาการ

๑.๒) กำหนดพื้นที่เป้าหมายการฟื้นฟูป่าไม้และจัดลำดับความสำคัญโดยให้พื้นที่แหล่งต้นน้ำลำธารทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำเป็นพื้นที่เป้าหมายที่ต้องเร่งฟื้นฟูเป็นลำดับแรก

๑.๓) ประเมินสมรรถนะในการฟื้นฟู โดยใช้หลักวิชาการในการประเมินแล้วจำแนกและจัดทำแนวเขตโดยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ ๒ รูปแบบ ได้แก่ พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่มีศักยภาพฟื้นตัวโดยธรรมชาติ กับพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่ต้องปลูกฟื้นฟู

๑.๔) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประกาศเขตฟื้นฟูป่าทั่วประเทศและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

๒) ภาครัฐกำหนดหน่วยงานและบุคคลรับผิดชอบที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

๒.๑) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนดหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคใกล้เคียงกับพื้นที่เป้าหมายพร้อมตัวบุคคลผู้รับผิดชอบการฟื้นฟูในพื้นที่เป้าหมาย

๒.๒) ทำการบันทึกข้อตกลง (MOU) ระหว่างหน่วยงานและบุคคลรับผิดชอบทั้งในระดับปฏิบัติและระดับอำนวยการ

๓) กำหนดแผนการฟื้นฟูทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมในพื้นที่เป้าหมายโดยกำหนดเป็นแผนระยะสั้น ๑ ปี และระยะยาวไม่น้อยกว่า ๕ ปี เพื่อให้การดำเนินงานฟื้นฟูป่าไม้มีความต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ และน้อมนำแนวพระราชดำริ เช่น หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ พระราชดำริเกี่ยวกับการฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ เช่น การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก การปลูกป่าในที่สูง การปลูกป่าต้นน้ำลำธาร หรือการปลูกป่าธรรมชาติ การปลูกป่าทดแทน การปลูกป่า ๓ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง วิธีการปลูกป่าเพื่อทดแทนหมุนเวียน การปลูกหญ้าแฝก การปลูกป่าในใจคน เป็นต้น รวมถึงหลักวิชาการมาใช้ในการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมและป่าที่ถูกบุกรุกให้เหมาะสมกับระดับปัญหา และภูมินิเวศและสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่

๔) สร้างกลไกในการติดตามและประเมินผลโดยประเมินผลทุก ๑ ปี และ ๕ ปี พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

๒.๑.๒ การเพิ่มป่าเพื่อการอนุรักษ์โดยการผนวกป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม

ทำการผนวกพื้นที่ป่าไม้นอกเขตป่าอนุรักษ์ที่ยังมีสภาพสมบูรณ์ มีขอบเขตติดกับพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนตามเจตนารมณ์ของการประกาศป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย รวมถึงการเร่งรัดการประกาศอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าของพื้นที่เตรียมประกาศ

๒.๒ ป่าเพื่อเศรษฐกิจและชุมชน

๒.๒.๑ สวนป่าเพื่อเศรษฐกิจ

๑) ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการเพิ่มสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจ เช่น

๑.๑) พิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๕๘ ในส่วนที่ยังเป็นอุปสรรค

๑.๒) พิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ในปัจจุบันหรือออกกฎหมายใหม่ที่มีเจตนารมณ์ส่งเสริมหรืออำนวยความสะดวกให้ประชาชนที่ปลูกต้นไม้ในที่ดินที่ได้รับกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

๒) พัฒนาศักยภาพของผู้ทำสวนป่าและผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับป่าเพื่อเศรษฐกิจ ให้ได้รับการรับรองป่าไม้ในระดับนานาชาติ (Forest certification)

๓) ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนนำที่ดินของตนที่ได้รับสิทธิตามกฎหมาย มาปลูกไม้เศรษฐกิจและสามารถยึดเป็นอาชีพได้ เช่น การพิจารณาสนับสนุนเงินทุนทั้งระยะสั้นและระยะยาว การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้กล้าไม้สายพันธุ์ดี และพิจารณากำหนดมาตรการลดหย่อนภาษีอย่างเหมาะสม

๔) สนับสนุนอุตสาหกรรมการใช้ไม้ภายในประเทศและการส่งออกอย่างต่อเนื่อง

๕) กำหนดชนิดไม้และปริมาณในการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ความต้องการ และกลไกตลาด

๖) สนับสนุนข้อมูลทางวิชาการเพื่อส่งเสริมการเลือกชนิดไม้ที่เหมาะสมในการปลูกป่าเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ (Tree matching site) โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ทางวิชาการ

๒.๒.๒ ป่าชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชน

๑) รัฐให้การสนับสนุนการบริหารจัดการป่าชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มศักยภาพป่าชุมชนให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมทั้งสนับสนุนให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการป่าชุมชนได้อย่างยั่งยืนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของแต่ละชุมชน

๒) เพิ่มและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชน โดย

- สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่ และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาในเขตเมืองและชุมชน

- กำหนดเป้าหมายสัดส่วนพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชนที่เหมาะสม

- แสวงหาความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ประชาชน และเอกชน
ในการเพิ่มและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชน

- สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุน
การปลูกต้นไม้ในเขตเมืองและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้. ๒๕๖๐. เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๕๘. แหล่งที่มา:

<http://forestinfo.forest.go.th/๕๕/Content.aspx?id=๗๒> , ๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ๒๕๖๐. รายงาน ของคณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้และการเพิ่มพื้นที่ป่าของประเทศไทย : มาตรการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ร่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพิเศษ. ๒๕๕๗. สารานุกรม โครงการพระราชดำริ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ ๑. โรงพิมพ์ชุมชน สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, กรุงเทพฯ.

สำนักงาน กปร.. ๒๕๕๐. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. หน่วยงานส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๕๗. การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี ๒๕๕๗ ของ สศช. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ๒๕๖๐. เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดข้อเสนอแนะทางนโยบายในการพัฒนาศักยภาพของผู้ทำสวนยางพาราและผู้ประกอบธุรกิจไม้ยางพาราในประเทศไทยให้ได้รับการรับรองการจัดการป่าไม้ในระดับนานาชาติ วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๐๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมวายุภักษ์ ๕ (ชั้น ๕) โรงแรมเซ็นทรา บาย เซ็นทารา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร

สำนักสนองงานพระราชดำริ. ๒๕๖๐. สืบสานปณิธานงานของพ่อ. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. กรุงเทพฯ.

UN-REDD. ๒๐๑๓. Readiness Preparation Proposal (R-PP) for Thailand. Forest Carbon Partnership Facility (FCPF).

ออกแบบและพิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
กฎบัตรหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
๐ ๒๕๒๔๔ ๑๕๖๑, ๐ ๒๕๒๔๔ ๑๗๔๑, ๐ ๒๕๓๑ ๔๔๓๒, ๐ ๒๕๓๑ ๔๔๓๕

